

Антоніна КОРИНЬ

Стежками століть

*(Переклади. Переспіви:
поезія, проза, драматургія)*

Молитва

*Покайся, якщо чиясь сльоза –
твоя вина. Амінь!
Хто щось лихе зробив, сказав,
хай кається. Амінь!
Щасливі будьте всі, кому
добро спішу зробити.
І хай мине тюрму й суму,
хто зміг мене любить. Амінь!*

Расул Гамзатов
(переклад з російської)

**Кіровоград,
“КОД”,
2010**

ББК 84(4Укр+) 6-5
К 66

Корінь А.М.

К66 Стежками століть. Переклади, переспіви – Кіровоград: КОД, 2010. – 164 с.
ISBN 978-966-1508-62-9

У цій книзі поетеса постає в новій іпостасі – перекладачки, яку вона інтенсивно освоює останнє десятиліття. Частина перекладів друкувалася у її книзі “Віку мого день” та в періодиці. Українською і російською вона перекладає близьку її душі поезію, прозу та драматургію. Із більш як трьох десятків авторів, чий твори перекладені, третина – поети-земляки. А ще, захоплюючись поезією Древнього Сходу, авторка зробила переспіви із китайської, корейської, в’єтнамської, древноіндійської та японської поезії.

Головне, що стає для неї «спокусою» до перекладу: спорідненість з авторською позицією, мудрість, лаконічність змісту та своєрідність поетичних форм...

Щодо тематики, то це переважно: патріотизм, гуманізм, мистецтво, любов.

ББК 84(4Укр+) 6-5

Рецензенти: **Ольга Полевина та Василь Бондар**

У оформленні використано фоторепродукції з робіт народного художника України **Михайла Біласа** (Трускавець).

ISBN 978-966-1508-62-9

© Корінь А.М., 2010

© Видавництво “КОД”, 2010

© Корінь А.М., передмова,
2010

Поспішайте творити добро...
Олександр Довженко

**Художній переклад –
це культуротворення**

Оце вже як підготувала до друку книгу перекладів, то дійшла такого висновку. Це і захоплення, і обов'язок – безпосередньо як працівника культури і літератора.

Три роки тому до думки про таку книгу мене підштовхнув юний геній – 16-річний поет, музикант, композитор, видавець студентської газети «Календи» Назарій Назаров, тоді школяр, автор першої поетичної збірки «Втеча з Вавилону». Нині він студент Києво-Могилянки. Зробив тоді зі мною інтерв'ю, яке скорочено було опубліковане в газеті «Молодіжне перехрестя» (яка, на жаль, першою серед кіровоградських ЗМІ збанкрутіла в час вселенської кризи).

Аванс треба було відробляти. Подумуючи про переклади, почитуючи їх і чужу поезію, іноді щось перекладаючи, озираючись на зроблене, так і наблизилась до цієї книги.

А передмовою до цієї несподіваної і для мене книги, хай стануть мої відповіді на запитання Назара Назарова...

- *Із чого все починалося? Хто на Вас впливав?*
– *Коли спробували перекладати?*
– *Яка передісторія розділу «Крізь відстані й віки» Вашої книги «Віку мого день» (2000), де є чимало перекладів з російської і переспівів поезії Древнього Сходу?*
– *Яку й чію поезію перекладаєте з найбільшим задоволенням?*
– *Кого з перекладачів читаєте і найбільше поважаєте?*

* * *

Чесно кажучи, замислилась над цим усім уперше...

Іншомовна стихія оточувала мене з народження. Корюківський і Щорський райони на Чергінівщині, звідки родом мої діди-прадіди і батьки, говорить сумішню російсько-білорусько-української мов. Це – сіверський діалект чи наріччя, не знаю, як правильно по-науковому. У ньому є такі особливості: звук, що поєднує «и» та «у», в білоруській мові – «ú».

А чистого «і» майже немає, воно поєднується з «є» і звучить як «лі-є-с», «рі-є-чка». Я б сама про це й не здогадалася, але в дитинстві, буваючи на канікулах у діда з бабою (по мамі) в с. Савинки Корюківського району, страждала від того, що тамтешні діти, говорячи чистішою українською, передражнявали мене. А село було всього за 33 км на південний схід від моєї Софіївки, від якої 25 км до Росії і до Білорусії. Дієслова у нас, на зразок російських, теж вживаються у скороченій формі: ходить, читає, робить.

Мова мого дитинства була, як і російська, «акаючою» (не коло хати, а «кала хати», не сало, а «сала», не дорога, а «дарога» і т.д.). Ще в дошкільному віці я більше чула російських віршів і казок, бо їх і більше видавалося, і мама – вчителька російської мови й літератури, – готуючись до уроків, часто вголос нам із братом читала російську усну народну творчість, Пушкіна, Лермонтова, інших російських класиків. Брала мене на уроки ще з 3-4 років (бо нікуди було дівати), де я годинами слухала російську мову, чимало поезії мимоволі вивчала напам'ять. Захоплювало, як казка, старовинне «Слово о полку Ігоревім...» Може, тому й перші два віршованих рядки коліскової для братика, на шість років молодшого, я в 10 років склала російською:

*«Баю, баюшки-баю,
маму я люблю свою»*

(звідтоді й не полишає мене тема материнства. Тоді ж, у III-XI класах зрідка почала писати російською та перекладати окремі тексти російських пісень).

У 1960 р., у п'ятому класі, охоче та з інтересом почала вивчати німецьку мову, яку викладали улюблені вчителі: директор Г.А. Марченко та Г.Ф. Савченко. Ось тоді й почались «переклади», але не хужожні, а навчальні.

Навчаючись у 9-11 кл. Корюківської СШ №1, поза уроками, пропадаючи в райбібліотеці, самотужки освоювала зарубіжну поезію: Гейне, Гете, Байрона, Верлена, Валері, Шекспіра, Бернса, читаючи її в російських і українських перекладах. Дуже подобалася українська серія «Перлини світової поезії»,

збирала її в домашню бібліотеку. Великий вплив на мене мала тоді улюблена вчителька, яка викладала російську та зарубіжну мови й літературу – Є.М. Любітова. (З учителями української – не везло).

«Вибуховим» періодом у творчості був 1966-70 рр. – навчання у Харківському інституті культури, де я з першого дня почала говорити російською, бо й мільйонне місто було російськомовним, і мовою викладання була російська.

«Новою ерою» у творчості став новий улюблений викладач російської радянської літератури – поет, критик, літературознавець (про що я дізналася пізніше) Марк Іванович Богославський. Він же вів і мою першу літстудію з двомовною назвою «Проблески-проліски». Я там, говорячи російською, була чи не єдиною, хто писав українською.

Марк Іванович говорив тоді про це явище, що я схожа на вагітну жінку, яка рідну мову “виношує” і тільки коли дозріває, народжує вірш. У групі з тридцяти дівчат, переважно з сіл та містечок різних регіонів України, лише троє – з Полтавщини і Сумщини – говорили українською. Тоді я захопилася ще й науковим порівняльним вивченням російської та української поезії для дітей: Б.Житкова, Б.Заходера, М.Пригари, Н.Забіли. Це був час особистого знайомства з І. Драчем, Р. Третьяковим, Б.Чичибаїним, В.Коротичем, І.Муратовим, А.Вознесенським. Тоді ж, у бурхливі 60-ті роки, спробувала перекладати українською... Бориса Пастернака, яким дуже захопилася, але вправи не збереглися. Вперше студенткою побувала в Москві та Ленінграді, де в першу чергу

відвідала літературні музеї класиків і насолодилася живою російською мовою.

Але в ці самі студентські роки, про які я потім дізналась, що вони звалися «хрущовською відлигою» та періодом шістдесятників (хоч вивчали ми «істмат», «діамат», «науковий комунізм», «історію КПРС», а на першотравневу демонстрацію не мали права не піти) я й відчула особливу якусь ностальгію за рідною мовою, якою продовжувала писати вірші. (А листи мамі й друзям все ж – російською, як і вони мені). Може, тому на дві весни місцем курсової та дипломної практики вибрала Львівщину (м. Городок) та Ужгород. Там насолоджувалася і галицьким діалектом, і польською, і угорською мовами...

Два перших роки після вузу (1970-1971) я працювала в обласній науковій бібліотеці в російськомовному Дніпропетровську, а об'їздила всю область.

У 1972-73 рр. ми з чоловіком жили й працювали в Білорусії, у військовому містечку Боровка Лепельського району на Вітебщині. Вдячна долі, що подарувала мені на два роки Каменську сільську школу, до якої я щодня добиралася попутками по трасі Мінськ-Вітебськ серед дрімучих лісів – 30 км туди й назад, у т.ч. км 5 – пішки. Говорили в гарнізоні переважно російською.

Працюючи бібліотекарем і медсестрою в школі та викладаючи уроки військової медицини для старшокласниць, я поринула там у стихію білоруської народної та літературної мови. Читала в оригіналі класиків і сучасників: Я.Купалу, Я.Коласа, М.Танка, І.Макайонка, І.Шамякіна, В.Бикова, журнали. (На-

віть замітку в райгазеті «білоруською» написала).

... З 1974 р. – я в майже російськомовному Кіровограді. Продовжувала говорити російською, пишучи українською.

Займалась творчістю в літстудіях «Сівач» у В.Гончаренка та В.Базилевського, згодом – у літстудії «Степ» – у В.Погрібного. І ось, ще до перебудови, у 1984 р. В. Базилевський раптом вголос і при всіх висловив здивування: чому я пишу вірші, статті, рецензії українською, а говорю – російською? Я вперше замислилася над цим, згадавши мамину розповідь. Коли вона в 1938 р. вступала на філфак до Чернігівського педінституту, їй порадили вибрати російське відділення, посилаючись на те, що це – перспективна мова, а українська скоро, мовляв, у Союзі вмере... (Написала згодом про це статтю у журналі “Вітчизна” – в час перебудови).

Назавтра я прийшла на роботу (будучи заступником директора обласної бібліотеки для дітей ім. Гайдара) і вперше сказала рідною – літературною колегам: «Доброго ранку!» (Це було подібне до революції одиночки). Та згодом деякі колеги почали відповідати і говорити українською... (Так було й коли я перейшла на посаду редактора, а потім – вченого секретаря в обласну наукову бібліотеку ім. Крупської (якій згодом ми дали ім'я Чижевського з ініціативи Л.В. Куценка).

У ті ж 70-80-ті роки я почала перекладати українською сатиричну прозу колеги по студії «Сівач» А.Юрченка (Юрія Марта). Але переклади ті друкувались інкогніто, без імені перекладача – і в об-

ласній пресі, і всеукраїнській (журналах «Перець», «Україна»). Згодом щось перекладала з прози Ольги Полевіної, пізніше – з її поезії. Це і була третя, вже більш серйозна, ніж у шкільні та студентські роки, спроба перекладацтва.

У цей час я років п'ять листувалася із видатним земляком, письменником В.Близнецем (чий переклад «Повісті минулих літ» справив велике враження) та із землячкою родом з Долинської – російськомовною дитячою поетесою і журналісткою, яка мешкала в Оренбурзі, а потім – у Курську, Людмилою Коростіною. Посилала їй для знайомства книги кращих поетів-земляків, у т.ч. нашу першу колективну збірку «Кроки» (1985), де були й кілька моїх віршів, мені тим часом вдалося зацікавити її поезією В.Базилевського, яка й на мене (серед земляків-кіровоградців) мала найбільший вплив. Вона прислала мені кілька перекладів моїх віршів та його – російською. Це теж підсилило мій інтерес до перекладацтва.

У 90-х роках, коли після виходу моєї першої збірки «Заворожи мене» О.Полевіна зробила кілька російських перекладів моїх віршів. Мені після виходу її першої книги поезій «Изнанка счастья» (яку я відважилася редагувати) захотілось тим же віддячити. І я зробила кілька перекладів з неї – російською. А головне – познайомила її з поезією Ліни Костенко та спокусила до її перекладу. (В результаті копіткої праці О.Полевіна – І-й лауреат премії ім. Є. Маланюка в номінації «Переклади»).

Під час роботи над книгою «Віку мого день»,

в кінці 90-х років минулого століття, я захопилася східною поезією (до цього переважала західна). Поштовхом стала виставка образотворчих робіт хірурга і тренера-каратиста В.Савченка в японському стилі «оші-е» (тканинна аплікація). Спочатку читала японську поезію. Далі попалась якась «пудова» антологія, де були столітні й тисячолітні скарби поезії В'єтнаму, Кореї, Китаю, Індії в російських перекладах. І тут на мене нашло таке натхнення, що я почала те, що найбільше зачіпало душу – «переспівувати» українською.

Натхнення додає те, що після виходу п'яти моїх книг віршів, окрім російськомовних (Л. Коростіна, О. Полевина, А.Царук), з'явилися і англomовні (Римма Адаc) та німецькомовні (Хельга Хомутіна) переклади моїх віршів та поеми «Це пісня двох долонь» (опубліковано у журналі «Склянка часу»).

Нові знайомства, нові книги, ситуації спонукають періодично звертатися до перекладів російських поетів українською. Серед цього захоплення стимуляторами були знайомства з поезією нобелівського лауреата Віслави Шимборської, з діяльністю письменника й перекладача та видавця журналу «Склянка часу» О.Апальковим. Давало й дає насагу спілкування з давніми літературними учителями: М.Богославським та В.Базилевським і В.Гончаренком (теж перекладачами). Ще – долучення через харків'янина – поета й мого видавця та мецената В.Лисенка до нашої студентської батьківщини – Харківщини. Стимулює і дружба з криворізькими, в т.ч. й російськомовними поетами.

Мала вплив і з'ява великого масиву діаспорної літератури, співпраця з поетом, перекладачем, ученим-славистом і меценатом Яром Славутичем з Канади. Додав упевненості щасливий випадок: у час кризи, серед беззарплатної роботи дирекція Кіровоградського обласного театру ляльок (де я років 20 була членом худради) попросила зробити український переклад російської п'єси для дітей М.Бартенєва «Я рахую до п'яти» (це теж був кінець 90-х ХХ століття). О! (Перший і останній гонорар перекладача – 60 грн. – така радість!) А п'єса – досі в репертуарі, іде з успіхом, її вже бачили мої діти й онуки. Це радує.

Усе це – практика. А якщо спробувати підвести під це захоплення теоретичну базу?

Теоретики літератури і зокрема перекладацької вважають, що після зняття «залізної завіси» ми живемо в епоху перекладів.* І не просто з мови на мову, а радше це «сеанс одночасної гри», під час якого інтерпретатору доводиться грати одночасно на різних полях: мови, культури, літературної традиції, жанру, стилю... При цьому, на кожному полі – різні умови, успіхи й невдачі (останнє – коли чуже виявляється сильніше за перекладене). Тому знайомство з перекладацькою діяльністю Г.Сковороди, І. Франка, І.Котляревського, М.Рильського, Д.Павличка, І.Драча, О.Пахловської, Г.Кочура, М.Лукаша, М.Зерова, В.Шевчука, Ю.Тувіма, К.Чуковського, С.Маршака надихає і викликає бажання пробувати себе в цій сфері.

---

* Використано думки М. Лановик з її книги «Теорія відносності художнього перекладу». Тернопіль, 2006. – 470 с.

А ще, по-моєму, чекає наукового літературно-краєзнавчого дослідження така цілина як «перекладацька школа Степової Еллади». Адже до неї причетні в першу чергу ті, хто її започаткував та продовжив: Арго, Н.Бракер, В.Близнець, М.Вороний, В.Гаранін, М.Гнедич, М.Годованець, С.Голованівський, В.Гончаренко, Л.Горячко, Діонео, М.Зеров, Я.Івашкевич, П.Ніщинський, П.Ойдра, Ю.Олеша, К.Оверченко, С.Пильненький, М.Равлюк, Ю.Ружанський, Я.Славутич, А.Тарковський, М.Тарловський, М.Улезко (переклав «Фауста» Гете в 1926 р.), Й.Шевченко, С.Шелухін, В.Юречко.

Сьогодні продовжують перекладати: Т.Баришева, В.Базилевський, Я.Бабич, В.Бондар, Ю.Камінський, П.Куценко, В.Курченко, Р.Любарський, В.Могилюк, Н.Назаров, О.Полевіна, А.Царук, Г.Шпудейко, брати Сергій і Всеволод Ткаченки та ін.

Читаючи переклади останніх у журналах «Ятрань» і «Вежа» відкриваю нові поетичні світи.

Минулого року познайомилась із земляком Костем Оверченком, який зробив перекладацький подвиг – книгу «Латвія поетична», де зібрав свої переклади українською з майже сімдесяти латишів. Висунула його кандидатуру на письменницьких зборах на премію Є.Маланюка – радію, що став її лауреатом. Читаючи його переклади давньо-латиських народних пісень і багатьох авторів, згадую дві свої поїздки в Латвію: у 1976 р. (тоді ж у Литві була й Естонії) та у 2001 р. і ніби знов чую дзвінку, з присвистом мову, серед якої я (за тиждень!) скучила за українською. Тому найпам'ятніше про Латвію – це

зустріч в українській гімназії в Ризі. Досі бережу подарований вчителькою М. Семеновою альманах дитячої творчості «Джерельце». (А в Таллінні ми, туристи, плакали – під спів у супроводі дзвонів – шевченкового «Заповіту», ось така особливість зустрічі з рідною мовою поза Україною.)

У 2005 р., коли наша область приймала письменників з усього світу на Шевченківському святі «Всім’ї вольній, новій», серед них був єдиний білорус – поет Сергій Законников. Я вмовила його (на правах колишньої «землячки») поїхати з групою літераторів у дорогу серцю Долинську. Як слухав зал його патріотичну палку білоруську поезію! А в ній оживали й мої білоруські спогади...

Велику насолоду отримала від читання антології молодой білоруської поезії «Калинові мости», виданої в Києві ще в 1969 р., – немов знов повернулась у ту білоруську красу й мову, серед якої прожила початок 70-х.

Жаль, матеріальні «статки» дозволили мені лише шість разів побувати в центральній і північній Росії та на Кавказі, в т.ч. і в Кабардино-Балкарії; лише двічі проїхати Молдавією та Румунією; лише два тижні чути болгарську мову в Болгарії, – оце й увесь мій «зарубіжний» досвід. А хотілось би чути і знати поезію світову. Тож добре, що цьому сприяють художні переклади.

У 60-х роках минулого століття була розгорілась в українському літературознавстві та перекладознавстві полеміка між прихильниками неокласичного, точного перекладу (М.Рильський та Г.Кочур)

і адаптаційного, «одомашненого» (М.Лукаш). Але сучасні вчені констатують, що вироблення універсальної теорії художнього перекладу і неможливе, і непотрібне. Бо гуманістика, інтенсивно розвиваючись, практично випереджає всі теорії. Швидко змінюється поетична мова – мова символів і метафор. А художній переклад в усі часи забезпечує поступовість і неухильність мовно-культурного розвитку. Всупереч думці деяких земляків-поетів, що це – марна справа, я вважаю її потрібною.

Де мої скромні спроби внести свою лепту в цей процес? Десь у вирі загальних спроб і намагань продукувати загальнолюдську культуру, а головне – самому до неї прилучатися.

**Я радуюсь, душа нашла Патронов,
из недр веков увидев тени их, –
не графоманов и не эпигонов.
Тень благородную и мой дарует стих.**

Юлиан Тувим
(переклад з української)

Антоніна КОПІНЬ

2006-2009 р.р.
м. Кіровоград.

І ПЕРЕКЛАДИ

З МАРГАРИТИ АЛІГЕР

* * *

Якщо все, з чим не можна змиритись,
стане піснею раптом, чи віршем,
не захованим десь у скрині,
біль від серця відхлине, віриш?
Пережити той біль допоможуть
добрі люди – жінки й мужчини.
Чи поет я? Не знаю, може,
ось така в цім проста причина.

* * *

Для того, щоб стати поетом,
не великим, відомим, прекрасним,
а просто поетом, тільки поетом,
не приниженим жодним прикметником,
отже, для того, щоб стати поетом,
людина має і вдень, і вночі,
і натхненно, й невтомно
дім складати із глиб кам'яних
аж на самім краєчку землі –
перед лицем океану!
В домі щоб на краєчку землі
жив океан, тужив океан,
співав океан, гримів океан,
вставав на диби, вигинав горби,

океан, повен водоростей і риб,
у якому рвуться бомби важенні,
і білі пливуть кораблі.
Отже, для того, щоб стати поетом,
треба постійно стояти перед лицем океану,
а це ж не тільки вода і вітер,
а ще й голоси – риб і пташок.
А найгучніші – людей голоси:
благословення, прокльони і крики.
Який океан?
Та не так це важливо –
ну, будь-який, звичний,
лиш поету щоб здався він океаном,
щоб він сам собі здався хоч на мить –
океаном, і щоб будь-коли –
завжди щоби був океаном.
І все ж таки, якщо можливий вибір,
краще, щоб звали його люди Тихим,
пам'ятаючи, що він же й
Великий!

Переклад з російської 18.11.94

З МАКСІМА БАГДАНОВІЧА (Білорусь)

Сонет

В єгипетській піщаній скрізь землі,
Над хвилями синіючого Нілу
Стоїть тисячоліттями могила:
У горщику насіння там знайшли.

Зернятка обпікав вогонь землі,
Та нездоланна життєдайна сила
Прокинулась і враз заколосилась
Хлібами, що в пустелі проросли.

Це символ твій, забутий ріднокраю,
Народний дух, що ожива стократно,
Я вірю: він безплідно не засне,

А ринеться вперед, немов криниця,
Що явить світу джерело ясне,
Якому з надр вдалось до нас пробитися.

1911

03.07.2010

* * *

Народ білоруський, мов кріт,
Сліпий ти вже кілька століть.
Сусіди тебе зневажали,
Штовхали свої до ярма.
Так душу твою обікрали,
Що в ній навіть мови нема.
Не бачиш надії – краси
І крикнуть не смієш: «Спасіть!»
«Спасибі» – повинен кричать.
Народе! Вже досить мовчать!
Сердечний – сердечним ти душу неси.

1913

Переклад з білоруської 03.07.2010

З МАРКА БОГОСЛАВСЬКОГО (Ізраїль)

Одним реченням

В тих краях, де коні – пашею,
де дровами топлять печі,
де під білою порошею
загубився слід овечий,
де млинцями зі сметаною
для рідні наповнять миску,
де любов зовуть потайною
(здійме в вись, опустить – низько),
де співають, наче любляться,
тремтячи, і – червоніють...
я ще маю шанси, людоньки,
ненавмисне стрітись з нею:
з юною, в соку чи в зрілості,
із худою чи препишною,
та завжди – в zenіті милості –
жінкою, що звать Вітчизною.

8.06.2006

О. Апалькову

Де рветься? Всім відомо: там, де тонко,
тому будь простаком та ще й груби!
Як слабкіше почуття за павутинку,
його ти вбий! Нащо воно тобі?
Десь скачучи, як шустрий горобець,

порадуйся всім фарбам і відтінкам.
Душа відкриється хай скрипці та трубі,
оскільки володіє слухом тонко.
Бо тонкість – диво-дивне. Божий дар!
Та особливо, коли злість – від бурі.
...Туман над річкою, синіюча вода...
Люби, клянись, обожною і обдурною!
Шепоче розуму всезнайка-серце: вслухайсь:
твій краший час – він поруч, надолужуй!
8.06.2006

Валентині

Не треба ні релігій, ні божеств:
рятунок – промінь усмішки твоєї –
і обережний, недомовний жест –
щось до душі приклеїть чи відклеїть?
Я сам знайду в твоїй душі стежинку,
що приведе в державу всіх блаженств.
Хай Дон-Кіхот летить в атаку з пікою,
канатоходцю треба довший шест.
Йдучи на світло милих рідних вуст
над прірвою без рубежів і строків,
хитаючись, ні разу не зірвусь,
не поверну в болото скарг я кроків.

Тоненька шия зваблює мене...
Хай усмішка мене не обмине.

8.06.2006

Переклад з російської

З АННИ БРАГІНСЬКОЇ (Кіровоград)

Прочитана книга

З рукописів напившись таємниць,
втомившись від поглядів зіниць,
а також від читацької руки,
заснула книга, склавши сторінки.
Їй сняться сни. Кого і що в них бачить?
Чи солов'ї в садах? Чи море сліз, незгод?
Ні, це у нас. У книг – інакші сни.
Забутій книзі дуже самотньо, –
хоч скільки б в ній чужих думок знайшлося,
їй сниться те, що вразило колись.
Той дивний день, в її житті – найкращий,
відчутий кожним дотиком паперу,
коли взяли її чиїсь легкі долоні
й торкнулись тексту пальці прохолодні.

2003

Переклад з російської

З КОСТЯНТИНА ВАНШЕНКІНА

* * *

Смерть, життя, любов, природа,
як раніш, такого ж роду
буде в віршах більшість тем.
Всі цим гріємось вогнем.

* * *

А мій рядочок не раз на рік –
частіш переступить в дім ваш поріг.
Краще, ніж ключик, прямо чи криво
двері ще й душу віршем відкрию.
Ви не дивуйтесь: єднеє перо
щирість з любов'ю, радість – з добром...

* * *

Не всім побратимам вдалось
здолати в собі недоріку,
як йде крізь гущавину лось
й долають загати всі ріки.

* * *

Не всі, на жаль, ще мають пильність
(хоча й кара нас Божа сила)
здолати юну інфантильність
та ще й неповнолітню зрілість...

Перемішане, перемолоте
все у нього – зерно й полова.
...Все дорожче на ринку золото,
все дешевшає добре Слово.

* * *

Захід. На плитах
промінь дружби...
Скільки убитих
під ним лежить!
Кулі їх зжерли -
атакували...
Стоячи вмерли.
Потім вже – впали.

* * *

Стежкою поруч йдучи однією,
ти розцвіла біля нього душею.
Час є і щастю, і грізним недугам.
Ти біля неї зміцнювавсь духом.
А за віконцем – пейзаж все новіший.
Всі ростемо. Та не змалюймо інших.

Читання

Що це за звичка – читаєш
зразу аж декілька книг.
Першу – байдуже гортаєш,
в другу – всім серцем вник.
В третій – проповз половину
і зупинивсь назавжди.

Богом за це – не судимі,
в цьому немає біди.
Знову читаєш і мрієш,
радість біжить по лицю.
Врешті таки розумієш:
та була схожа на цю.
Проситься ще одна в руки.
Взяв – і чотири рядки
знову в солодкі аж муки
тягнуть тебе залюбки.

6.02.2009

Переклад з російської

З ЄВГЕНІЯ ВІНОКУРОВА

Перша фраза

Якщо фраза найперша тебе обпече
в дивній книзі, відкритій відразу,
тихо голову ти опусти на плече,
не вживайсь безоглядно у другу ти фразу.
Почекай. Хай підніметься образів рій,
йокне серце, яке ще не йокало й разу...
Друга фраза – в ній черга вже,
натовп чи стрій.

Ти ж неси крізь життя
оцю першу, немовлену фразу!

18.11.1994

Завідуючий поезією

Я завідував поозією.
Позиція зава – многостраждальна.
В ній є щось на диво жіночне.
До тебе підлизуються, залицяються,
дехто – кричить...
У першу ж хвилину я зрозумів:
надрукувати я зможу один лиш
відсоток із всього, що пишуть,
що бачити світ цей – достойне.
... Вороги виростили
в прогресії геометричній.
Гроші, задля яких я пішов
у начальство,
ішли на вгощання
ображених друзів моїх.
А на вулиці погляди злісні
косили мене...
І тривало це аж до тих пір,
поки я осягнув,
доки істину я зрозумів:
друкуватись – не найголовніше!
Але всі автори
хочуть чути мою похвалу!
Ох, це авторське самолюбство!
Повертати рукопис – ну й болісна ж
це операція!
Я її під наркозом робити почав.
Пригорнувши рукопис,
від мене вже йшли

зі сльозами подяки,
з натхненним обличчям.
... Але й те, що я взяв,
іще мало пройти редколегію.
Зауваження ж членів її –
мов снаряди артилерійські:
ні один з них туди не впаде,
де зже впав попередній!
Отже, інколи був той рукопис,
мов дірява армійська мішень,
по якій ціла рота стріляла.
Автори усе йшли.
Ось юнак, що драбинкою пише...
Ось... Старенький поет, із задишкою, сів,
а м'ясиста рука його з перснем
на товстезній покоїться теці...
Хлопець, зростом під стелю.
З будови. У фарбі й вапні увесь одяг.
Як поклав картуза, той до столу
одразу приклеївсь.
Як ішов, то насилу його відірвав.
Дама пишна. В дітей її – коклюш,
а у неї – черствий чоловік,
що нічого не петрає в віршах...
Все уривками пише,
бо треба в крамницю
й на кухню, – все сама та сама...
Чоловік. У очах смоляних
блиск стоїть божевільний.
«Заява. Прошу призначити
мене письменником Радянського Союзу».

Пруть! Збожеволілий світ
пише вірші!
Розчарувався я в людях,
кожного я вже підозрюю:
що робить директор,
коли в самоті закривається
в тресті?
Міліціонер – біля посольства?
Тонни віршів – несуть і несуть!
Слова всі злипаються,
мов карамельки,
В них – отрута слабенька,
але ж дози які небезпечні!
І я отруївся.
Перенасиченим розчином став.
Ледь додаси – і почнеться
вже кристалізація.
І поезія стане в мені випадать
ромбами чи октаедрами.
І я б зненавидів поезію люто,
та раптом – траплявся рядок...

18.11.94

Переклад з російської

З ВАЛЕРІЯ ГОНЧАРЕНКА (Кіровоград)

Этюд

В нашем центре, где урны и лица,
Знай, дежурят под бравурный марш,
Он внезапно за сердце схватился...
На заплеванный тротуар

Он упал, словно бомж на вокзале.
И сгустился сомнений туман:
Обходили его, поминали
Матом острым, так свойственным нам.

Кто шутил: «Видно, шизик несчастный
И алкаш. Нализался, сопляк!»
Спотыкаясь, прохожие часто
Отводили презрительный взгляд.

Кто-то кинул: «И в снах водку лижет!
Глянь, ночует средь белого дня!»
... Слава Богу, он это не слышит,
навсегда удалившись от нас.

4.01.2002

Перевод с украинского

З ГЛІБА ГОРБОВСЬКОГО

* * *

Віршотворці, слуги інтелекту,
пустуни, любителі шумих,
віршотворці – це і каста, й секта,
бо звичайним людям – не до них...
Створюють то спілку, то когорти,
літоб'єднання, і клуби, і гуртки.
Рвуться ввись, а от стоять нетвердо,
випивши бокал вина п'янкий.
Віршотворці – бабники й блудниці:
їх без ліку в світі суєти...
А поетів – завжди одиниці –
одиночки, слуги висоти.
Віршотворці – наче вінегрети:
місиво, як оптовий товар...
Віршотворці – бджоли, а поети –
то для бджіл наснажливий нектар.

26.09.2008

Переклад з російської

З ТИМОФІЯ ГУСИНСЬКОГО (Кіровоград)

* * *

Де море зелене в полях виграє,
де в трави високі пірнає Сула,
невтомно там стукає серце моє
в просторах вишневих старого села.

В садах білосніжних, неначе в раю,
щотравня купаю я душу свою.
Пісенна Мусіївко, скромна й проста,
тобі в своїх книгах пишу я листа.

* * *

В цім співучім степу колись вперше
косив
майські трави дзвінкою косою.
В цих краях колись вперше я ту полюбив,
що зорею зійшла над Сулою.
Тут донині високії трави шумлять,
пам'ятають любов мою першу гаї,
надиха мою сонячну душу земля,
все ще люблять мене земляки й солов'ї.

Моїм селянам-землякам

На крилах би летів і вам
(аби на те моя лиш воля)
вклонився б хмарам і лісам,
і всім мусіївським роздоллям.

А прилетівши, мов зоря,
завис би високо над полем,
де доля нелегка моя
і вашою печаллю повна.

Із високостей голубих
я щедро грів би вашу долю,
щоб урожаєм золотим
пшениця зріла в ріднім полі.

Щоб радо зеленів баштан,
а диня – сонцем наповнялась,
щоб червонів черешні стан
і медом гречка наливалась.

...Ніщо безслідно не мине.
Полтавський край, єдиний в світі,
я вірю: приймеш ти мене
в свої обійми – вже навіки.

9.05.2005

*Переклад з російської
(с. Мусіївка Хорольського району
на Полтавщині)*

З АНДРІЯ ДЕМЕНТЬЄВА

* * *

Я тебе втрачаю,
як ліс втрачає музику,
коли приходять в гості холоди.
Невже душа моя
уже навічно звужиться,
закована у пам'яті льоди?
Я тебе втрачаю,
як дім втрачає небо,
коли вікно
густий зашторить дощ,
і наше майбуття,
неначе ребус,
не розгадаю я
і, мабуть, ти також.

1994

* * *

Коли давно любов брехнею їде
й брехнею також хвацько поганя,
то не любов уже, скоріш, суцільні біди,
тож краще зупинить цього «коня».
Тоді чесніш терзатися стражданням,
аніж когось винити без вини.
Тоді вже годі радості діждати,
одні печалі – наяву і в сні.
Що сієш, те й збереш у жнивування:
чи правда, чи брехня у зернятках-словах?
Яким великим не було б кохання,
та більшим, аніж совість, не була.

* * *

Мое безсоння в караул ночами
до тебе йде, аби прогнать біду.
Стоїть, беззбройне, над твоїми снами,
коли душа із тілом не в ладу.

2008

Ні про що не жалійте...

Навздогін ні про що не жалійте ніколи,
Якщо трапилось те, що не можна змінить.
Як горішок міцний тоді сум свій розколуйте
І з минулим порвіть нетривку оцю мить.
Не жалкуйте, що трапилось щось непотрібне,
Ні за тим, що удача не трапиться вам...
Якщо ваша душа завжди в людях привітна,
Хай Бог пташку надії в душі береже.
Співчуття й доброту роздаруйте часто,
Хоч не всі вам віддячать за добрі діла.
Хтось у генії виб'ється, хтось – у начальство,
Слава Богу, що участь їх вас обійшла!
Ні про що, ні за ким не тужіть, не жалійте,
Пізно ви почали, а чи рано пішли.
Хтось, можливо, заграв геніально на флейті –
Та ж мелодія з вашого серця й душі!
Ні в лиху, ні в усміхнену мить не жалійте
Ані втрачених днів, ні минулих кохань.
Інший хтось геніально так грає на флейті,
Бо є ви – іще більш геніальний слухач!

17.07.2010

* * *

Г. Кузьменко

Знайте, люди, щоб подовше жить,
з друзями частіше зустрічайтесь.
Суетіться, душу ворухіть,
серед цього всього – доля й щастя.
Але якось киньте всі діла, –
Ви ж уже не бачились сто літ!
Друг не ждав? Але душа прийшла
з вірою в приїзд ваш чи приліт...
Також всі покинувши діла,
зійдуться найнайдорожчі люди.
Навкруги веселого стола
ми про дружбу говорить не будем...
Згодом пам'ять стане ворухить
всі слова, немов жаринки в ватрі,
не для того, щоб подовше жить,
просто жить по-іншому не варто.

2.08.2010

(м. Мала Виска)

* * *

Поета схотіли зробити начальством.
А він вважає, що це – нещастя.
І почали перетворення відбуватись:
ті, хто при зустрічах ледве кивав,
тепер, як пальто, подають слова,
здороваються, ніби просять пробачення.
Поет не звик завжди бути проханим,
іти крізь поклони фальшивозакоханих.

В усьому він поетом застається.
Ще й диваком при цьому всім здається.
Вірним товаришем серед друзів,
чорноробочим для рідної Музи.
Йде добра слава про нього в народі,
а він повторює, мов розважається:
“Посади приходять, посади відходять.
Справжня ж поезія – залишається”.

1969

Несказані слова

Мами! Ми до вас несправедливі.
Нам би – вашу ніжність про запас.
В рідкісні душевності приливи
ми поспішно згадуємо вас.

Якось несподівано приїдем,
за святковий всядемося стіл...
Довго будуть матері сусідам
згадувать це до нових гостин.

А в синів – великих справ немало.
Знов забудуть матерів своїх.
І слова, що не сказали мамам,
скажуть тільки на могилах їх.

1969

* * *

В поезії є черепахи й лані,
і якщо в тридцять ти не генерал,
хоч ти і в списках начебто “комскладу”,
та ти – немовби чийсь-то чин украв.

Однако: пізно ти почав чи рано,
не все залежить від надій твоїх.
Ось той хлопчина – в чині капітана,
а цей, хоч дід, а все ще в рядових.

І хай нічого ти вже не поправиш
(а може, й не потрібні правки ті?),
одні роками тягнуться до слави,
а іншим – тільки зошит перейти.

1975

* * *

Змінити можна долю і людей...
Лише своїх дітей не покидайте!
Ні доньок, ні синів – своїх дітей...
І подарунком не принижуйте до дати.

Їм мама – все, поки іще малі –
від перших сліз – до колискових, казки.
А як дорослим їм на цій землі –
без чоловічої підтримки і без ласки?

Їм хочеться наслідувать батьків,
у тата-маму гратись. Як без цього?
Торкнутись тихо батьку б до руки,
йдучи із дому в дальню путь-дорогу...

Образа вас обійме чи любов –
не покидайте. Ви їм – найдорожчі.
В синівських жилах є батьківська кров.
І замінить її – уже ніхто не може.

1982

* * *

Хороших людей менше, звісно,
як мало й теж талановитих книг.
Найкращі – жінки, ще з первісних,
хоч гірші – й тепер серед них.

Хороших людей – дуже мало,
щоб кращало наше життя.
Тож треба, щоб прагнули мами
зростити хороше дитя.

Як нас би життя не ламало,
нема в тім людської вини.
Хороших людей дуже мало.
І все-таки більшість – вони.

1999

* * *

Поети є мудрі, старі і ще юні,
та всі ми – ровесники гиблих часів.
Колись же історію справжню країни
із наших імен укладатимуть всі.

* * *

Як життю потрібне милосердя!
Без милосердя – все більш бідність.
Хтось злостивиться, грізно сердиться,
хтось – в образі, хтось – у вині.

Співчуття – у житті розрада.
Наші ж душі – немов ножі.
Багатьох ми словом поранили...
Вибачайте, свої й чужі.

* * *

Поезія в опалі.
Забуті імена.
О як ми низько впали!
(Чи як “упали” нас?)
Так жити – це ж не діло,
життя – від смерті гірш.
... Над світом – стягом білим
поранений мій вірш.

* * *

Для тебе я ці вірші написав.
Як прочитаєш, забунтує кров.
Душа твоя – це той єдиний зал,
де все ще вірять віршам про любов.

Коли ж мені доля поставить печать
на пропуск – піти у світ зір,
я знаю: в цім “залі” ще буде звучать
зі мною розлучений вірш.

* * *

Ні, не можна мені в Росію.
Я помру там від роздратування.
Найдорожча земля – без надії,
безкінечне терпить знущання.

Дика бідність там скрізь вита
і накрадене вщерть багатство.
Від обману і до хомути
умістилось там рідне братство.

* * *

Поки біль чужий ми відчуваємо,
поки разом з кимось горе п'єм,
поки мрієм, прагнемо, страждаємо, –
у житті високий шанс ще є.

Поки живемо в каятті, –
що звершимо, що зможем винести?
Всіх можна виправдати в житті...
До першої олжі чи хитрості...

* * *

Наш Ейнштейн все пояснив толково,
що не абсолютний результат,
що, бува, дивує ніжне слово
нас ще більше, аніж звичний мат.

* * *

Скільки накопичив світ наш зла!
Як у небі окислу азоту.
Дуже вже планетонька мала,
щоб вмістить всі біди і турботи.
Ось тому-то і живуть в мені
болі інших, відчай і напасті.
Мертві сплять собі в корі земній,
а живим – ні спокою, ні щастя.

* * *

Жінкам не суперечу на віку.
І не тому, що все переінакшать.
А лиш тому, що коней на скаку
не варто зупинять.
Нехай-бо скачуть.

* * *

ТБ в нас – безкінечний серіал,
пошитий печворк з лоскутів реклами.
Спасибі, хтось новин ще настромляв
та владних виступів – в усі-усі програми.

1978-2003
30.08.2010

Поети і влада

Влада нас увагою не потчує.
Був би олігарх ти чи банкір,
міг би для відката дати гроші...
А кому потрібен він – твій вірш?!

Влада нас увагою не жалує.
Нафта – мимо нас, як і казна.
Ну а вірші владі – ніби “жалоба”,
якщо владі слави там катма!

Ну, а те, що сієм світло в душі,
що і взимку бачимо весну,
це – байдуже владному чинуші,
бо ж прибутку від натхнення – нуль.
Тільки ж влада – будь-яка – не вічна:
і оратор зміниться, і рот...
А поезію, якщо це справжні вірші,
обирає назавжди народ.

2004.
30.08.2010

* * *

Якщо жінка раптово щезає,
бо забула, що друг вона твій,
значить, любий, не здав ти екзамен
і минуле твоє – без надій.

Якщо щезла твоя жадана,
торг ревнивий не варто вести.
Значить, є десь на світі коханий,
до якого тобі ще – рости.

Чиновнику

За вами – посада, за мною – ім'я.
Ви можете мене не помічати.
Померши, в книгах буду жити я,
воскреснувши в майбутніх читачах.

А вам така ось доля не дісталась.
Казав великий критик – ви те знайте,
що посередність гірша, ніж бездарність,
чому це так – у класиків читайте.

Кайфуйте далі, благо, кайф оплачений.
“Закон” цей – по інструкції “положен”.
Але не прагніть хоч би дещо значити –
аби не сплохувать, сидіть тихенько в ложі.

Друзям

Друзям вірші присвячую я.
Їх у мене, як маків сім'я,
що, як килим, цвіте у степу.
...В дім свій друзів на свято зову.

Все життя друзям вірші пишу.
В наших душах погане гашу,
доброта щоб не кидала нас,
щоб вогонь в наших душах не згас.

В віршах дружбу шаную стару.
І гріхи всі на себе беру...
Всі турботи і біди, і сум,
з усіх друзів зібравши, несу.

Хоч у віршах я хочу дружить.
І в розлуці із друзями – жить.

1978-1993 рр.

30.08.2010

Переклад з російської

З ОЛЕНИ ДЕНИСОВОЇ

* * *

Все ще дивлюся тобі у очі,
хоча все довшають вже ночі,
ті ночі – все темніші,
а очі – все миліші.
Прозорі води і моря
прозорішими стали.
Сіяє ще твоя зоря,
моя ж – в моря упала.
Вином у винограді блюз
всміхається у кварти.
... я в очі ще тобі дивлюсь,
хоч, може, вже й не варто.

Місяць

Чарівний, прекрасно-чарівний!
В щербастості – й то богорівний.
Дарує світло й нагород не жде.
Закоханих крізь ніченьку веде.
Хоча й за хмарки б захватись міг:
не так багато нас, хто збивсь з доріг...

25.07.2006

Переклад з російської

З ЮЛІ ДРУНІНОЇ

* * *

О, який неповторний це танець!
Ради тих, що інтриги плетуть!
До лица молодому буянить
і не гоже мовчальником бути!
Штиль чи шторм, мир чи знову воюєм –
скрізь і все з часом, друже, мине!
Не нахабство дратує у юних, –
догоджання вбиває мене!

27.07.2006

Переклад з російської

З ДОН-АМІНАДО (Єлисаветград – Париж) (поезія та проза)

Дон-Амінадо (псевдонім Амінада Петровича Шполянського – 07.05.1888 – 14.11.1957) – російський поет, прозаїк, сатирик, уродженець Єлисаветграда, де закінчив гімназію. Навчався в Новоросійському (Одеса) та Київському університетах, був кореспондентом Єлисаветградського «Голосу Юга», співробітничав з петербурзьким журналом «Новий сатирикон». У 1920 році емігрував до Франції, де став популярним фейлетоністом у

російській газеті «Последние новости», в Парижі видав три збірки віршів, книгу прози, збірник спогадів.

Подейкують, що слава Дон-Амінадо затьмарювала славу таких майстрів пера як Цветаєва, Ходасевич...

Подані переклади здійснені за московським виданням «Парадоксы жизни» (1991).

Розрізнені листки

* * *

Народ стоїть, багато це чи мало,
За якість віх.
За спільний корм, за дійкове начало
Одне для всіх.
А ти, дивак, пішов від хтозна чого.
Від слова Я...
Нахабно кажеш: хочу, щоб корова
Була моя!

* * *

Чудесно як під куполом величним
Бібліотек
Минулого побачити обличчя
Із книг і тек...
Вдихнути пил віків тих дуже строгих,
Що не вщуха.
І зрозуміти – жити в цю епоху...
Яка нудьга!

* * *

В яку б це далеч нам іще сходити
І де той край,
Де чайник наш могли б ми скип'ятити
І випить чай?
Чи є на світі десь держава-мати,
Легкий маршрут?
І, взагалі... валізи ще тримати?
Чи кинуть тут?

* * *

Що ти, мила, засмутилась,
Все никаєш цілий день?
Чом ти скаржишся, о мила,
На недолю й на мігрень?
Я тобі скажу по совісті,
Мій чарівний ідеал,
Не читай романи-повісті
Про любов і веронал.
Не впадай, моя хороша,
В однобокий песимізм,
А впадай, моя хороша,
В різнобокий оптимізм!

07.03.2000

Друг-читач

Читач наш бажає – багато чи мало —
Такого призову у вись кучугур,
Де все веселило б і все б утішало,
І думи, і серце, і жовчний міхур.

Наприклад, віддав от хтось Богові душу.
Ну хто, врешті-решт, не відкине копит?
Йому не до сміху, зізнатися мушу,
Бо вже не хропе він, а сном вічним спить.
А друг наш, читач, хоче жити велично
І вірити, що ідеал не пропав.
Тож гумором так йому бризни в обличчя,
Щоб він, сміючись, навіть яму б копав!

Із циклу «Хмільні ягоди»

* * *

Нащо шукати змісту в диктатурі?
Зійди з небес, де теж все не нове.
Не кидай вбивчих слів про смерть культури,
Вона, гляди, й тебе переживе.

* * *

Подавши милість – копійки,
Він тут же вимага по списку
З небес – безсмертя на віки,
Ну, а від жебрака – розписку.

* * *

Така в нім сила і можуть,
Так твори дихають весною, –
Всі пахощі землі в них чуть,
Є навіть запах перегною.

В любовнім полум'ї горить,
Живе завжди в природній муці:
То з кимсь одружений на мить,
То з кимось вічно у розлуці.

* * *

Ти, небеса беру у свідки,
Сонета гідна й оди – теж.
Така порядність в тебе... Звідки?
Ти й до гріха не доживеш!

* * *

Співачці в тілі – всі гріхи
Уже за те Господь прощає,
Що втративши свої верхи,
Вона низами спокушає.

* * *

Спитай когось поштиво й тихо,
Бо вся дивується земля:
Чому уроджена слониха
Оце метеликом кружля?

* * *

Їй сорок літ. Вона дівиця.
Вона дівиця в сорок літ.
Але з побожністю хилитись
Чи зобов'язаний піт –
Тому, що саме ця дівиця –
Іще дівиця в сорок літ?!

Післямова

Їли. Спали. Піч топили.
Воду в ступі, знай, товкли.
То за ніс себе водили.
То круг пальця обвели.

Бузок

Якийсь був рік. І день притих.
Дніпро зелено-синій.
І дух весни, і запах книг
Бузку й ледь-ледь латині.
Була весна. Вікно – у степ.
Шарманки рідні хлипи.
В диму, крізь сяйво золоте
Цвіли, зітхали липи.
Де їх усіяв цвіт, як сніг,
Ми, знай, латинь зубрили.
В безумнім, божевільнім сні
Ми молодість губили.

.....
О, сон, о, юність, о, слова!
О, цей гіпноз латині!
О, віра в римські ті права
І в прочая святині.
О цей Дніпро, що мчить униз,
Не боячись затору,
І синій купол, і карниз
Прадавнього собору,
І пишний кущ, ліловий цвіт
Бузку, що в яр вас тягне...
І ти, мій друже милих літ,
Безпаспортний бродяго!

7.03.2000

* * *

Починається розвеснена пора...
Повертається історія ребра,
Під яке, ну як і кожної весни,
Ігноруючи сивини і чини,
Чорт (отой, що всіх на світі борюкав)
Ще пра-прадіда мого колись штрикав.

Помінявся тільки градус широти.
Та незмінні залишилися чорти.
Так що в пристрастях тепер і поготів
Посилаймося класично на чортів.

Словом, що там і про що там говорить,
Все прожито вже, а хочеться пожити.
Ще б хоч крихітку побачить і почути.
Не пожити б – хоч би трішечки живнуть!..

А між іншим, і каштан уже в цвіту.
І граки на громадянському посту.
І якийсь он сизий голуб пісню тне,
Як звихнувся, все туркоче про одне,
А голубка (хоч він ледь не сторопів)
І не гляне на жонатих голубів!

А насправді – заковика з заковик –
Стрівся чорту не старий ще чоловік,
І штовха він чоловіка під ребро...
Та не бійтеся, не в прірву! А в метро.

Щоб він їздив. Щоб штовхався. Щоб стояв.
Щоб навстоячки новини ще читав,
І по radoщах рекорди щоб побив,
І, звичайно, всеньке людство щоб любив...

Кажуть люди, що цей світ тепер такий.
І що кожен індивідуум живий
Мусить їздити й штовхатись ради місць.
І що той, хто не штовхається, не їсть.

8.03.2000

Вірші про бідність

Не впирайся, мій друже, о ні,
І не гнівайся гнівом султанші.
Нам не бачити півдня вогні,
Ми не будем купатись в Ламанші.

Дуже ніжно, манюня, люблю
Витребеньки твоєї парсуни.
Та, на жаль, я тобі не куплю
У Брюсселі з мереживом сукню.
Як – чому? Бо багатий, як миша,
Що втекла випадково з пожежі!
Чом же ти, моя мишко, мовчиш, га?
Чом не любиш мене ... без одежі?

.....
Засумуєш, вдягну лапсердак
Й до самої Мадлен прокатаю!
Слава Богу, манірний твій смак
Я хоч трохи, та все таки знаю...
Чи в житті нашім крапка уже?

Чи не маєм надій ми предовгих?
Почитай краще пана Мюрже
І побачиш – життя пречудове.

.....
Жить, змирившись, що все – це Ніщо!
Світ приймати в розрусі нещадній...
В цьому й смисл, розумієш, якщо
Нам позаздрять славетні нащадки!

8.03.2000

Натюрморт

Прийшла зима. Нагрянули морози.
І ти сказав:
«Как хороши, как свежи были розы...»
І замовчав.
Грудневий вечір вікна затуманив.
Камін димивсь.
А ти то в шибку пальцем барабанив,
То вдаль дививсь.
А потім став, як маятник, метатись.
Пішов, прийшов.
А там почав за будь-що придиратись,
Щоб вилить жовч.
Ти щось молів про прірву поміж нами -
Ну як нам жить?!
Ти дорікав добірними словами,
Як всі мужі.
Ти згадував якісь мої промашки
Минулих днів.
Мене винив, ще й вимагав усмішки.

Все нахабнів.
Кудись дививсь крізь мене, невгамовний,
Кричав у тьму:
«Как хороши, как свежи были жены...
Лет сто тому!»
А я тобі ні слова не сказала –
Мовляв, хай шпетить...
Лиш мовчечки задумливо в'язала
Тобі шкарпетки.

10.03.2000

Колискова

Гасне вечір. Сумно. Скрутно.
Пахне тлінню від землі.
За невказаним маршрутом
Відлетіли журавлі.

Скоро ліс у сивім інеї
З нас не зводитиме віч.
На суках ворони синії
Будуть каркати всю ніч.

Згряя вовча злістю дише,
Роззявляє хижий рот:
– Де зайці тут нікудишні,
Щоб наївся наш народ?!

І заплаче обездолено
Зайчик: – Де ж та правда є?
В світі все тепер дозволено!..
Спи, дитяточко моє!

Це лише у древніх древнощах,
В чарівних старих казках
Цілий гурт Іван-Царевичів
По густих лісах скакав.

Через темряву кромішню
Їх вели важкі путі,
Лиш би заячу і грішну
Душеньку від зла спасти.

Все пройшло... Ті лати пишні
Обернулись в ганчірки.
А в полях голодні й хижі
Досі носяться вовки...

10.03.2000, Знам'янка

* * *

Був хід історії, як дишло.
Народ мовчав, передчував:
Великий вождь на ладан дихав,
Хоча й повільно, – додихав.
Була ідей ще вперта влада,
Та розумів уже народ,
Що замість фіміаму – ладан
Без сумніву – вперед це крок.

17.12.2008

* * *

Жили ми вбого,
Сказать не сміли,
Що вірим в Бога.
Що світ любили.
А світ був різним:
Дива, загадки.
Солонослізні
Й солодкі згадки...
В словах і звуках –
Високий, ясний.
І навіть в муках
Своїх – прекрасний.
Вже й ніч – в віконце.
Гірка розплата.
Померкло сонце
І пустка – хата.
Крізь чвари різні
З вином причастя
П'ємо свій пізній
Напій зі щастя.

17.12.2008

Поїзд на третій путі

(Уривок з повісті)

Є слово блаженне – провінція, є слово чудове – повіт.

Столицями захоплюються, зачаровуються, гордяться.

Ублажає душу лише провінція.

Невеличке містечко, забуте на географічній карті, десь у степах Новоросії, на березі Інгулу, переповнює серце хвилюючою ніжністю, солодким болем.

– Втрачений, неповернений рай!

Накрохмалені абоненти симфонічних оркестрів, які роблять вигляд, що вони люблять і розуміють музику, церемонно аплодують прославленим диригентам, великим світу цього.

.....
* * *

Трималось місто на трьох китах: Вокзал. Тюрма. Жіноча гімназія.

Шосте почуття, яким володів тільки повіт, було почуття залізниці. У назвах станцій і полустанків була своя неояснима поезія, якийсь особливий ритм, таємниця першого чаклунства і великого зачарування. Можна пережити три війни і три революції, переплисти моря і океани, пройти, рахуючи час десятиліттями, довгу і нележку путь вигнан-

ня, засвоїти всі існуючі на світі Avenues і Street'и і дивом зберегти в пам'яті татарські, ногайські, російські слова.

– Перший дзвінок на Фастів-Казатин! Поїзд – на першій путі!

Знам'янка. Трепівка. Користівка. Лозова. Синельниково. Бирзула. Роздільна. Каромиш.

– «Разлука, ты, разлука, чужая сторона...»

У вагонах третього класу смачно й погано пахло чимось складним і кислим: мокрим смушком, чорним відсирілим хлібом, мужицьким потом і махоркою.

Обличчя були сумні й веселі, бабські голоси дзвінки і плаксиві, і кривда, і правда сиділи поруч на одній і тій же дерев'яній лаві, незважаючи на царський режим і «прокляте самодержавство...»

Чувся пронизливий свисток машиніста, і начальник станції, в червоному кашкеті, високо і багатозначно підіймав свій ліхтарик, і довгий поїзд, обминаючи водокачку, тюрму й жіночу гімназію, щезав за шлагбаумом...

І все це було. І ось нічого нема. А може, нічого й не було, і був це тільки сон...

10.03.2000, Знам'янка

НОВИЙ КОЗЬМА ПРУТКОВ

(Вибрані афоризми про творчість)

Авелю тільки співчують, а про Каїна навіть поеми пишуть.

Кожне людське життя заслуговує на те, щоб бути розказаним.

Образити дією може кожен, образити в трьох діях – тільки драматург.

Від лжесвідчення до белетристики – один крок.

Художня правда без натхненної брехні немислима.

Вбивча не бездарність, а попит на неї.

Про кожну людину можна написати роман, але не кожна людина заслуговує некрологу.

Пауза в брехні має бути художньою.

Письменники діляться на відомих, невідомих і тих, що пропали безвісти.

Найбільший слон тужить за батьківщиною мовчки, а найменший поет так, щоб усі чули.

Експромти чудові, коли вони з'являються раптово; кохані жінки – коли попереджають.

Прозаїк каже: коньяк – три зірочки. Поет говорить: через коньяк – до зірок!

І недогризком олівця можна написати поему.

Тільки чуже життя і можна розповісти своїми словами.

Початок життя написано аквареллю, кінець – тушшю.

Юність задовольняється парадоксами, зрілість – прислів'ями, старість – афоризмами.

2000

Переклад з російської

Знам'янка

З НІКОЛАЯ ІЛЬІНА

(Кіровоград)

Мрія про “головне”

Ще за столом читаючи “страшилки”
в газетах, що виходять в мирні дні,
ти гордо, ніби з тронної підстилки
(все, як завжди!) рішуче мовиш “Ні!”

Та все ж таки твоя сорочка з байки,
спіткнувшись, летить у мій полон.
Хоч голову схиляєш (“не рубайте!”),
сорочку ж – піднімаєш до колін..

Погладжуючи оксамитну шкіру,
живіт і ноги вже я оголив!..

Як захід сонця, гасне тайна, вірно?
Знов сумніваюсь: я вмирав чи жив?

В жазі до тебе простягаю руки
і пробую на смак дозрілий плід.
І як осуджений чекає кари муки,
отак жду щастя нашого прихід.

...То я лечу, мов ангел, до вершини,
збиваю лікті, падаю умить...
О ця солодка патока із жінки!
О цих волось розвихрена мідь!..

Нарешті, прикриваєш ти повіки
і щиро мрієш, як він – твій піт,
закривши вже дописану сторінку,
сніданок приготує, ще й обід...

* * *

Йде життя звичайним кругом,
дотліває в грубці шлак.
Ти мене назвала другом -
так чому ж усе – не так?!

Ти, здалось, така бадьора,
та пішла, прикривши двері.
...Стегнами гойднула штора,
Та й гойдається тепер. І...

25.08.2010
Наумівка на Чернігівщині

З ЮРІЯ КАСІЛОВА (Харківщина, Красноград)

Душею укріпитись

(Духовна пісня, муз. В.Волощука)

Над притихлим селищем, як хвилі,
благовісту рівномірний дзвін.
Дивляться на нас ікони милі –
лики всіх святих – з усіх сторін.
Пальці складемо свої докупи,
звернемось до Господа в мольбі.
Хрест хай осінить чоло і груди,
о Всевишній, молимося тобі!
Люди є беззахисні, як діти, –
їх підтримай в мирі та борні.
Летимо у Всесвіті й радієм.
Нас жорстокий фатум жде чи ні?
А навколо – темряви покрови,
о церковний дзвоне, озовись!
Помолімося вірі та любові,
щоб вони з надією сплелись.

6.08.2004

* * *

Весною ввись здіймаюся, ніби птах,
коли сади квітують, як букети.
Прем'єра пісні жайвора проста,
піднявся в небо з нею на вустах
мій побратим, бо він – з поетів!
Не заважають блискавка і грім,

коли щодня у небі славить волю
не за користь, як люди, не за гріш,
не ради слави, не заради гри
оспіває він в небі нашу долю.
Завжди готовий – холод чи жара –
оспівувати світ і наші злети.
Закохана душа усю красу вбира,
в такій – надія й віра не вмира.
Мій побратиме, вірю – ти з поетів!

13.12.2004

* * *

Тишу враз порушивши,
фиркають десь коні.
І натанцювавшись,
наш костерчик спить.
Зорі поспішають
у земні долоні,
бо з теплом і ласкою
в небі – дефіцит...

Малює внук

Малює внук моря і кораблі,
над кожним – парус, що летить на вітрі.
Вони пливуть на пошуки землі
в далекі мандри – аж навколосвітні.
Наш карапуз у мріях – вже моряк.
Чотири рочки, а уже – походи.
Над парусом – жовто-блакитний стяг

і пінить буря океану води.
Шепчу тихенько: «Внученя, малюй,
тримай свій курс крізь бурі та тумани.
У добру путь тобі та кораблю –
в альбомі нині, скоро – в океані.

13.12.2004

Переклад з російської

З ГАЯ ВАЛЕРІЯ КАТУЛЛА* **(Рим)**

* * *

Мила все твердить: твоєю лиш хочу я бути,
навіть Юпітер дарма став би бажати мене.
Каже то так. Та що мила коханому пристрасно
шепче,
вилами можна писать по воді і в повітрі.

* * *

Ні, ані жодна з жінок такого, як я, не кохала!
Відданий в дружбі був я, о Лесбіє, тільки тобі.
В світі міцніш не було за ті узи, що нас
пов'язали,
дивно міцні і тривкі узи кохання були.

Нині ж розколоте серце одним твоїм жартом
на скалки.

---

*Жив близько 87-55 р.р. до н.е. Очолював групу, яку Ціцерон назвав “новими поетами-неотериками”. Українською мовою його перекладали М.Зеров та А.Содомора

Лесбіє! Пристрасть і сум серце розбили моє.
Другом тобі я не буду, хоч би ти знов
скромною стала,
та розлюбити не в змозі, будь хоч
злочинниця ти!

* * *

Лесбія лає невтомно мене. Не змовчить ні
секунди.
Та головою ручаюсь, Лесбія любить мене!
Адже й зі мною – те саме, її проклинаю і лаю.
Та голову дам відрубати – Лесбію дуже
люблю!

* * *

Вічно рознос мене жде, якщо виявлюсь я
поруч з мужем.
Дурня цього і осла радує це аж до сліз.
Боже! Він зовсім здурів! Хіба ж важко
допетрять:
був би я жінці байдужий, – змовчала б вона!
Ну, а бушує й кричить, значить, любить мене
й пам'ятає.
Лесбія сердиться? – Доказ, що любить мене!

6.04.93

Переклад з російської

З ЯКУБА КОЛАСА (Білорусь)

Білорусам

Повстаньте, хлопці, повстаньте, браття!
Повстань, уся моя сторона!
Вже погляда на наші хати
Щастя нового весна.

Чи ми, хлопці, рук не маєм?
Чи нам сили бог не дав?
Щоб над нашим рідним краєм
Промінь волі не блищав?

Вийдем разом до роботи,
Дружно станем, як стіна,
І проснеться від дрімоти
З нами рідна сторона!

*1906
02.07.2010*

До праці!

Жде, браття, нас славна дорога:
І нас, і увесь рідний край –
Жнива – це врожай і тривога, –
Насіння наук засівай!

До світла йдім, ми ж не туземці,
А ми ж – нащадки диких орд.

Нехай воскреснуть наші землі,
Хай просвітліє наш народ.

Хай успіхом наш путь іскриться!
Не царський бич, не панський хам,
Нехай наводить лад в світлиці
Творець-народ – господар сам.

1917.
02.07.2010

* * *

Не дай Бог пірнуть в зневіру,
Затужить в нещасті,
Втратити надію й віру,
І любов, і щастя.
Бо ж без віри та надії
Все в житті немиле.
Бо хто втратить серця дію,
Дивиться в могилу.

02.07.2010

Відгук

Чи зранку коса задзвенить в косовицю,
Чи дівчинка десь заспіва,
Чи блискавка в небі на мить заіскриться,
Чи вітер хмаринки зсува,
Чи грім в колісниці прокотиться в хмарах,
Чи гримне над лісом Перун,
Озвуться в просторах могутні примари, –

Усе доторкнеться до струн.
А ти, якщо в горі хто тяжко зітхає,
Чи стогін почувеш, чи плач,
Чи кривда де лихоманить лихая,
Усе в своїм серці зазнач.
А радість почувеш, надії зів'ються
Із добрих вістей – повсякчас,
Нехай тоді струни твої засміються
І піснею щастя звучать.

1921

03.07.2010

Переклад з білоруської

З ЛЕНІНИ КОЛЕСНИК (Кіровоград)

* * *

Не зв'язуй мені руки-ноги, старість,
і серця гострим лезом не торкай.
Ще, як струна, міцний мій білий парус,
я – чоло-вік (сто літ!), не забувай!
І в Лермонтова – парус одинокий
і у Висоцького його порвали рано.
Мені їх не здогнать, тремтливі кроки
все спотикаються по невігойних ранах...
Я ще лечу під парусом, як в танці.
Горою хвиля під моїм човном зрина.
І, як співають в старовинному романсі:
«Еще звенит в гитаре каждая струна!»

6.12.2004

* * *

Із іскор розгораються вогні.
Вогонь у розпалі страшний тобі й мені.
Коли ж він гасне, дров ти підкладай,
роздмухай і погаснути не дай.
Так хто ж він, чудодійний цей вогонь?
Заклятий ворог, друг твій, помічник?
Чи твій сідок, чи кінь твій – іго-го?
Люби його, щоб з двору він не зник!

6.12.2004

* * *

От і серпень промчав,
наче зляканий коник.
Час з'їда день за днем,
наче дрова з'їдає вогник.
Я дивлюсь у вікно
на багаття осінні...
Чом же я загубилась,
як голочка в сіні?
Легкокрило, як пташка,
печаль розжену,
і зроблю нову зачіску,
і прикраси вдягну.
Знов купатимусь, друзі,
в ваших я голосах,
знов творитимем разом
на Землі чудеса.

18.12.2004

Переклад з російської

З ЯНКИ КУПАЛИ (Білорусь)

А хто там іде?

А хто там іде, а хто там іде
У великій державі – де?
Білоруси.
А що вони несуть на худих плечах?
Свою кривду.
А куди ж несуть страшну кривду цю,
А кому ж несуть на показ – усю?
Світу всьому.
А хто їх оце, не один мільйон,
Нести кривду вчив, хто розвіяв сон?
Зло та лихо.
А чого ж, чого захотілось їм,
Вік знедоленим і глухим, сліпим?
Стати людом.

01.07.2010

Я козак – не козак

Я козак – не козак,
Що нагайка свистить,
А козак, що колись
Знав, як волю любить!

Що гуляв за Дніпром
Від зорі до зорі,
Що на вольну Січ йшов
Крізь пороги в Дніпрі.

Що на весь світ співав
Пісню з дужих грудей,
Зі світів сам приймав
Також вольних людей.

Що умів постоять –
Полетіти в похід –
І за волю свою
І за весь бідний рід.

Він навстріч ворогам
З шаблі іскри кресав.
Кров'ю власний закон
Самодержцям писав!

1911
01.07.2010

Не шукай...

Не шукай ти щастя-долі
На чужім далекім полі,
За дрімучим лісом-бором,
За співучим синім морем,
Не шукай ти щастя-долі.

Поруч знайдеш ти усе це,
Де матуся спозаранку,
Колисавши до світанку,
Всі пісні тобі співала
І любов свою вливала...
Лиш зумій знайти це в серці!

1913
02.07.2010

За все...

За все, що в серці маю,
Що дав мені народ:
За хату в ріднім краї,
За кусень хліба в рот, –

Вік служачи народу,
Всі сили я віддав:
З кайданів – на свободу,
На світло – з пільми звав.

Мій бідний край – трагічний...
Додать щоб людям сил,
Склав гімн оптимістичний
Серед хрестів, могил.

Щодня на бій з напастю
За щастя повставав,
А про людське нещастя
Лиш кров'ю я писав.

Я пісню переможну
Вселяв в людські серця...
А ще... чого ще можна
Чекати від співця?!

1926

Переклад з білоруської 02.07.2010

З Ф. ГАРСІА ЛОРКИ

(Іспанія)

* * *

Як боюся я втратити сяюче чудо,
Що мовчанням очей твоїх так непокоїть!
Як боюся я ночі, в яку я не буду
Доторкатись до вуст твоїх, дихать тобою!

Я боюся, що руки складу не на груди,
А встелю ними берег, скарби де шукали.
...Червоточити довго плоди ті ще будуть,
Від яких, спокушаючись, ми так страждали.

Якщо скарб заповітний посміла ти вкрасти,
Ти – мій біль, що пощади уже не попросить,
Якщо навіть нічого уже я не вартий,
Хай останній листок мій утрата не скосить.

Над твоєю рікою – я древо на варті.
Припадає до тебе золота моя осінь.

Січень 2010

Переклад з російської

**З ЄВГЕНА МАЛАНЮКА
(Єлисаветград - зарубіжжя)**

Антистрофы

Анне Ахматовой – Ганне Горенко

* * *

*А мы живём торжественно и трудно.
Но ни за что не променяем пышный
гранитный город славы и беды.*

1918

А жизнь твоя, страшна как житие.
Душа прошла по аду: круг за кругом.
И тело всё обуглилось твоё
Не раз... И смех, и зло царят в округе.

За зимний жар наигранных страстей,
Игру грехом, за маски, фразы, жесты
Сполна ты получила от властей
Страданий, мук. И этот крест из жести
Должна нести ты: память, тени, сны...

Как мнимый призрак мстит, не уставая,
Всем, кто испепеляет чар весны.
И предал дым отечества и края.

18.08. 1953

* * *

*И напряженный колокол Мазепы
Над Софийской площадью гудит.*

1921

Ах, имела б крылья белы,
То взяла б и пролетела
Там, где звон час бьёт,
Где Мазепы –
Тень над степью.... .
...Горенько моё!

Посвящение

Помнишь ли, как уверенно, властно
Ты звала сквозь любовные дебри?
Ариадна, моя, Ариадна,
Солнце знойное, лето раздетое!..
И когда бы не смуглые руки,
Не во взоре сапфирная вечность,
И не брови, тонки, словно луки,
И не уст озорная беспечность,
То и нити золотой не имел бы.
Мгла слепила б в душе год за годом
Серебро невесёлой одежды
И волнисто-лебяжью походку...

16.01.2002

Итог

Образ мой снился в рассыпанных снах.
Ночи они заполняли, как звёзды.
А за весною летела весна.
Морем шумели встревожены сосны.
Морем шумела река широка.

О волшебство ночи той обручальной!
Свечи, венки... На купальских огнях
Ночь поцелуй зажигала венчальный.

Солнце стелило свои нам пути:
Радость, работа, ребёнка улыбка...
Кто ж мог поверить, что все это хлипко,
Что сможет метелица всё замести?
Счастье разрушит, подарит седины,
Пеплом посыплет построенный дом?

Всё разрушается... Горбятся спины,
Ест глаза дым...

Снился тебе я, о белая панна
(О диаманты девичьих слёз!),
Мышцы из бронзы и взор капитана;
Синее море и ласковость грёз,
Яхт белокрылость...
Во сне лишь, поди ж ты,
Всё ты имела: поэтом глухим
В музыку строф погружён...

Этот стих ты

Тихо прости мне и пепел, и дым.

27.01.1943, Варшава

* * *

И надо ж было жизнь всю продрожать,
И слепнуть молча, и при свете гаснуть,
Чтоб лишь теперь внезапно осознать,
Что были все стихи мои напрасны.
Что вместо них нужна былинка каждая,
Дыханье ветра, птичий плеск реки.
И хоть осенняя – но всё же жажда –
Прикосновение твоей руки.

* * *

Как до капли тело сгорело
На медлительном очень огне любви!..
И вот ныне ненужное тело
Оказалось без огня в крови.
Только горсточку белого пепла
Рассыпает кто-то и веет..
Поднялось что-то и – полетело –
Тень Психеи?

6.10.1966

Парастас

Прорастает корень сквозь гроб –
И корнем гроб прорастает.
Снег растает
И пролески выйдут,
Дальше – травы.
А в мае
Вновь распустятся ветви.
И ты снова будешь –

Дыханье ветра,
Отдых земли,
Песня лазури,
Как была всегда –
Разумно – безумной.

19.11.1964

Война

*А что же есть война?
Смерть и бессмертье вместе.*

Купил я время ложною ценою:
Исходом, бегством, меркой боли, зла.
А надо было пасть посреди боя
На той земле, где молодость цвела.

А надо было впиться мне когтями
Замёрзших рук в тот кровнородный грунт...
Зерном остаться, – пусть хоть в волчьей яме, –
Чтоб выросли с земли и гнев, и бунт.

28.03.1966

Из цикла «Август»

Не надо мудрости – она лишь гасит синь,
И горизонт, и краски поглощает,
Она, как кислота, съедает цвет красы
И аромат крадёт. И красота вдруг тает.

Не надо. Солнце августа сейчас
Согреет нас. (Весной запахнет осень).
Огнём подымет и возвысит очень,
И – полетим – хотя б на день, на час...

13.11.1963

13-18.01.2002

Перевод с українського

З ОЛЬГИ МАСЬКОВОЇ (Кіровоград, Черкаси)

* * *

Не винен ти й мене не звинувать.
В серпневе злото нам вже не сховатись.
Я все тобі прощаю за талант,
за вміння аж по вуха закохатись.

Летиш до мене босий між калюж,
а біля серця – вірш несамовитий.
Ми – вдвох. О боже правий, не поруш
дует цей в часі, просторі, в цій миті!

* * *

Каштани падають, як влітку абрикоси...
Було нам наше літо до лица?
А нині – осінь. Достигає осінь,
і води студеніють, і серця...

Холодним лобом стука дощ в одержу.
І я журюся, бо знаю наперед,
що ти – поет, що вірші я одержу
про абрикоси, мов кохання мед...

8.12.2004

Переклад з російської

З БУЛАТА ОКУДЖАВИ (Росія)

* * *

Добірне товариство... Ну що його робить?
Пити без потреби? А друзі підливають.
Помирать не страшно. Страшно не жить.
Ось які думки мене перемагають.
Правда, першим це Вольтер сказав і прикро,
що до нього нині рідко тягнеться рука.
Хоч учили нас, що Захід – нам не приклад.
Та, крім Заходу, не бачу я зразка...

17.01.1993

Переклад з російської

З ОЛЬГИ ПОЛЕВІНОЇ (Кіровоград)

Саджання картоплі по-грецьки

(Майже за Гомером)

Тільки-но небо прикрасила золотом Еос,
старець поштивий застріг золоту колісницю
і за перегноєм поїхав в колгоспні конюшні,
а також в свинарник, де свині відбірні жили,
ті, що ковбаси дають і сальце ароматне.
Взявши лопату, він гноєм карету наповнив
і покотив її лісом на зорану ниву.

Там вже чекали його благовірна і донечка

з зятем.

Разом картоплю збирались садити вони
білу, неначе хутро тонкорунних овечок,
тих, що гуляли колись в Фессалійській

долині.

... В купу зваливши той гній, радо старий

колісницю,

золотом ковану, в тінь під вербою поставив
і за лопату (держак із могутнього критського

дуба)

взявся спітнілою – звична робота – рукою.

Ямку він викопав скраю безкрайнього поля,
зять дві лопати лайна опустил у ту ямку,

донечка ж – круглу, як куля земна, картоплину,
сповнену соком, як яблука у Гесперид в їх саду

незрівнянним, кинула зверху лайна.
Благовірна ж ногою
довгострункою, як в танці під стать Терпсихорі,
теплим чорноземом ту картоплину прикрила.
Кроків за два своїх знов старий викопав ямку.
Зять тут як тут – на лопаті свіжесенький гній.
Тут же його він у ямку упевнено кинув.
Юна дружина ходою легкою богині
враз підійшла і з корзини дірявої знову
точно поцілила в ямку стару картоплину.
Мати ж, засипавши ямку, ремінчик сандалій
ледь підтягла (в секондхенді невдало купила).
Ямка з'явилася третя. Подолом хітона
піт із чола у мереживі зморщок він витер.
Зять підіспів – і лопата чудових оргдобрив
знов елегантно ту ямку вологу прикрила...
Біля мішка, де пророщена ждала картопля,
отрок сидів, сік духмяний із амфори п'ючи,
сік з винограду, що зріє в квітучій Колхіді.
Старцеві внуком доводивсь цей отрок веселий.
Швидко й невтомно в корзину картоплю він клав.
Мати пішла – і він тут же за сік знов узявся!
Ось і Селена зійшла, і притих шум поселень
в обіймах Морфея,
а в українців усе ще кипіла робота...

Березень 2000

Повчання Дон-Жуана

О юний друже, всі жінки – доступні.
На жаль, чоловіків немудрих – тьмуца тьма.
Тож, якщо хочеш будь-яку здобути,
останній розум не втрачай дарма.
Знай, що жінки сентиментально-романтичні,
тож залицяння починай із балачок.
(Наживку з лестоців вони ковтати звичні.
Завжди ти їх лови на цей гачок).

Вони самі себе найбільше люблять
і ergo* тих, хто любить їх самих.
(Боюсь, що марнослав'я нас погубить, –
у людства це – один з найбільших гріх).

Тож говори: палкіш, солодше, чемно.
Лий мед із вуст, ховаючи жало.
І вже хоч будь останній ти нікчема,
величним здасться їй твоє чоло.

Про що ж співають? Колись ми – про перлини
коханих зубок чи корали вуст...
Змінилась мода. Вже не ті мужчини,
у них в ціні кінцівки, стегна, бюст...

На лоні змін двадцятого століття
їм інші компліменти до лиця.
Жінки тепер – прогресу й див суцвіття,
тож слав їх розум й душу без кінця.

---

*ergo значить отже (лат.)

Не прямо в лоб, а ніби ненавмисне,
особу і натуру возвелич.
Мов крапля камінь точить ненависна, –
отак ти жінці не шкодує хвали.

Ти бесіду відзнач її неспішну
і каліграфію, і тінь думок в листах.
В час проводжань її криву усмішку
чарівною назви на власний риск і страх.

Розчулюйся й жалій про час розлуки...
Та захопитись – Боже, збав – ні-ні!
І лиш, як вгледити: мислю шию й руки,
то натякни, що й ти гориш в огні.

Не словом – поглядом. Захоплено-туманним,
в якому соромливість гасить хіть.
Тоді лиш час освідчитись в коханні,
коли вже перемога жде за мить.

Тепер скажи про зачіску два слова
(не вгледівши на лисині парик).
До біса будь люб'язним знову й знову.
Форсує свій шепіт, далі – стогін, крик...

Знай: афоризм «Приходь – не пожалкуєш!»
навіть чи принесе жаданий плід.
Збреши, що любиш, кожну мить смакуєш,
і в твій курінь її проляже слід!

7.04.2000

* * *

Подумаєш! – почувся шум берези, –
то ваша доля – пошук та журба.
Нас не страшать ні бурі, ні морози,
бо щовесни йде радості сівба.

Поглянь на мене: легковажно й гордо
під ноги вкотре кину жовту шаль.
Для чого ж ти отак уперто й твердо
все в'єш гніздо, де пташечка – печаль?

Пригне його зими холодна тиша...
Тож краще скинь сама – оздоровись.
Тоді печаль гніздо покине й душу
й душа укотре здійметься увись.

9.09.2003

Поет-кравець

У віршах про любов вітійства є потреба.
Рядки шикуються, неначе максі-складки.
Перо, мов «зінгер»* строчить рівно й гладко.
Готово! Вірш пригладжений, як треба.
Я приміряю трепетні ці ритми,
жаль, зморшки – тут, там – пахви затискають.
Тож ножиці сміливо відрізають
волани сліз й мережива молитви.
Здається, “міді” – це більш елегантно.
Але – як прикро! – тісно ще й прозоро.

---

*Марка німецької швейної машинки

Тож вирізаю фразу «в небі зорі»...
Уздовж і вшир ще трохи підстригаю.
Ну, ніби все! Цитую твір дослівно:
«Люблю тебе, а інших слів – не знаю.
Любов, як справжня, – небагатослівна”.

5.01.2005

* * *

Мов Карлсон ти, веселий і красивий.
Везунчик! Ані сумнівів, ні втрат.
Гусарства так розгнuzдана зверхсила –
ногою відчиня затвори врат.
Без роздумів летиш в ділах горіти,
без сліз нічних і мимо маяти.
Найдосконаліше із всіх земних створінь ти –
з запасом грубіянства й доброти.
Благословляю я цю товстошкірість.
О, чорт би взяв хлипких поетів й вірші, –
Мені б – луску, броню чи щит зі сталі.
А так одна лиш радість – день зарплати.
А щит – словечко в’їдливе й сонет.

5.01.2005

Переклад з російської

З ДАВИДА САМОЙЛОВА (Росія)

Малюнок

Онуківі Данусику Конюху

Як весело малюють діти
ці неймовірні чудеса –
не Істину чи Добродійство,
а чоловічка або пса.
Той пес – оранжево-завзятий!
В зубах – зелене: «Гав-гав-гав!»
А райдугу як будоражить
цей коник на шести ногах!
А над конем – летить Сорока,
біжить дорога поміж дюн.
Сміється сонце кособоко
і тут же – місяць-реготун.
А чоловічок – огірочок –
з рожевим бубоном-пузцем
довіриливо роззявив ротик –
летить, як вітер, над конем.
Він твердо вірить, що доскаче!
Хоч боязкий – не упаде.
І в руки дівчинці-циркачці
казкові квіти покладе.
...Хлоп'я! Від всього, що хвилює,
мене цим хистом відділи.
Пусти й мене у свій малюнок
і в добрім світі посели!

*30.06.2008, Трускавець
Переклад з російської*

З ЯРА СЛАВУТИЧА (Канада)

Сонет

Коль верен ты, поэт, борьбе своей,
создай зеркальных ликов отраженье
эпохи той, что вся бурлит в движеньи,
пытаясь вырваться из кованых сетей.

Отобрази освобожденья взлет
и то, в каких невероятных родах
явилась дочь святой борьбы – свобода –
из бочек дегтя выуженный мед.

Свечаду творчества мы не дадим упасть!
Какая бы не правила народом власть,
таких не видела она боевиков,

к свободе рвущихся сторуко, стоголово.
Непокоренных испокон веков
ведет на подвиг правдоносец-слово!

*Перевод с украинского.
24.10.2002*

З ЯРОСЛАВА СМЕЛЯКОВА
(Росія)

* * *

Назарію Назарову

.....
Де воно, прекрасне хвилювання,
гостре, ніби потаємний ніж,
в день, коли своє палке писання
ти несеш в газету чимскоріш?
Та куди там! «Сами мы с усами!»
Сито вже тепер їмо-п'ємо.
Начебто вже стали вчителями,
молодим поради даємо.
...Він ще йде по ледь помітній стежці,
що веде його в великий світ, –
хлопчєня – на вид таке простеньке,
ще – студент, та вже давно – піїт.
Він пішов. А душу все щось мучить:
чи йому ж відкриється сезам?
...Ну, а хто й коли мене научить,
жити як і вірші як писать?

25.01.09,
Тетянин день

З ЮН СОНДО

Пори року рибалки **(корейські циклічні сиджо*)**

Весна

Сьогодні буде преспекотний день, –
на мілководдя риба випливає.
Відчалюй же, відчалюй, човен мій!

Повсюдно чайки – пари й сім'ї в'ються:
злетять, опустяться – і знов таки злетять.
І раз, і два! Греби, греби, весло!

Чи вудочка на місці? Так, на місці.
А де з горілкою поставив пляшку я?

Літо

Як хатка равлика – на березі курінь, –
сховався мій притулок у тумані.
Причалюй же, причалюй, човен мій!

Як віяло – букет із очерету
везу в руках дружині на гостинець.
І – раз, і – два! Греби, греби, весло!

Нехай пліткують, що живу без діла.
Ні, це – життя! Все інше – суєта!

-----
* Поетична форма

Осінь

Хіба не правда, тільки у рибалки
життя – без суєти, для радощів високих?
Спускай човна! Пливи, пливи мерщій!
Ви над рибалками ніхто не насміхайтесь!
Недарма ж їх художники малюють.
І – раз! І – два! Греби, греби, весло!..

А про той світ, що кинув, так скажу я:
чим далі він, тим краще на душі!

Зима

Шлях вірності природі – вірний шлях.
Так в древності всі мудреці вважали.
І – раз! І – два! Збирайся, човен, в путь!

Безвітряно і щедро світить сонце,
і риба жде в ставку на глибині,
тож вдома залишай мішок тривоги.

Була б лише наживка та, що треба,
а рибка буде, буде на гачку!

13.02.1994

Переклад з російської

З ТИРУНКУРАЛА (тамільський поет древньої Індії)

З одного боку — свобода преси, з іншого — розхристане зловживання доступом до інформації і прагнення нажитись шляхом топтання моралі спричинили в останні декілька років справжній секс– вибух. На нас звалилося все відразу: філософія і історія кохання разом з технікою і технологією сексу, еротика і порнографія. Так і борсаємось поміж Камасутрою, Дао, Емануеллю, Едічкою Лимоновим, Лолітою — Набокова, коханцями Леді Чаттерлей, Дикою Розою і ще дикішою Орхідеєю... Щось здобуваємо, щось — безоглядно втрачаємо. Та й здобувати вже трохи притомились... Ось і в бібліотеці в нас усе частіше питають книги не про секс — круті блискучі зарубіжні бестселери, а про чисте, високе, романтичне почуття — любов. Я сама недавно причастилася мудрою любовною лірикою древньої Індії, перекладеною російською мовою. І захотілось мені зробити «переклади в квадраті», а точніше — вільні переспіви цих мініатюр.

*Антоніна КОПІНЬ.
90-ті роки ХХ ст.*

Таємний вогонь у коханої в грудях горить.
Здаля обпікає, зблизька — холодить.

* * *

Любов — то наука. Чим більше її пізнавати,
тим більш білих плям доведеться
тоді фарбувати.

* * *

Я квіти їй рву, а вони мені кажуть:
«Ачей, нема в світі квітів,
миліших за любих очей!»

* * *

Не в силах кохану мою відрізнити
від ясної зорі,
розгублено місяць на нас позирає згори.

* * *

З любові хворобою, друже,
даремно боротись:
від черпання — тільки повніший колодязь...

* * *

Ані приховать, ні відкрити любов,
що зліта з моїх рук,
тобі — джерело найсолодших цих мук!

* * *

Несу на коромислі ці два важезні відра:
в однім — засоромленість,
в іншій — любові пора.

* * *

Любов напливає, як море без краю, без дна,
а в мене ж, ой лихо! —

нема ні плота, ні човна!

* * *

Коханий стоїть ув очах! Навіть вії змикать
боюся, щоб раптом нахабу цього не злякаться...

Переспів з російської

З ЮЛІАНА ТУВІМА (Польща)

Поэзия (отрывок)

Влияний не страшусь я никаких.
Горжусь я тем, что искорка господня
меня все греет и, горя сегодня,
Господним знаком помечает миг.

Я радуюсь: душа нашла Патронов,
из недр веков увидев тени их, —
не графоманов и не эпигонов.
Тень благородную и мой дарует стих.

1.02.2002

Перевод с украинского

3 НАТАЛКИ ФУРСИ (Полтава)

* * *

Я так боюсь, что ты вдруг спросишь,
горит огонь мой иль потух...
Молчанье стало безголосым,
в тиши рожаем немоту.

Но большего боюсь я горя:
на исповеди кто бывал,
тот вспомнит: слово, эху вторя,
рождает грохот и обвал...

А путь – все круче, выше, выше –
натянут мной, как тетива.
А тишина – все тише, тише –
и прячутся в тиши слова.

Молчи, а то куда мне деться,
коль вдруг ты спросишь про любовь?
Кто знает, выдержит ли сердце,
которое покинул Бог?

Когда ж взойдем мы на вершину
и мир увидим свысока:
молчание и ссор причины
не будут стоять пустяка.

Когда ж взойдем мы на вершину
(любовь, ты выше той горы!),
слова, что мучили в долине,
не надо будет говорить.

5.01.2009

Миф о счастливом конце

Поиграть с тобой нам, что ли, в сказку?
В ней всегда бывает happy end...
Выбирай себе получше маску,
имя и удачливый момент.
Хочешь быть счастливчиком-героем,
чтоб непобедимым быть в бою?
Я – не против. Будет он со мною
ох – у самой смерти на краю!
Он осилит змея. В шуры-муры
втянет баб и ведъм, кашеенят...
И меня из-за большого мура
вызволив посадит на коня!
И меня – из огненного моря
на родной доставит континент...
Позабудем мы, родной, про горе,
ибо ждет за дверью happy end!
Станем улыбаться мы любовью...
Поведет тропинка нас к венцу...
Что же ты срываешь маску с кровью?
Эта маска так тебе к лицу!
Что же ты ведешь меня по залам,
а король (ну – невидаль!) – встает?

Ту ладонь, что так тебя ласкала,
ты ему, как хлеб, передаешь –
да с поклоном?

И отходишь робко,
отдав меч, коня да и меня?
Мы ж с тобой летели, словно пробки,
если вражий конь нас догонял!
За меня ж ты кровью расплатился!
Ты ж меня достал из-под земли!
А выходит – для того храбрился,
чтоб рукоплескали короли?!
Слово дал? Мол, это – не измена.
Радоваться я должна, наверно,
что с монархом я пойду к венцу?..
Ты – при лаврах. Я вот – королева.
(А мечталось: Ты – мой верный князь).
Лучше б ты не крал меня из плена!
Лучше б я тебя не дождалась!

5.01.2009

* * *

Не бойся. Это – лишь моя стихия.
Я ею свою цепь перегрызу,
которая мне давит горло, шею...
Ты веял ветром. А пригнал – грозу.

Спасибо. Я теперь – щедрее ливня,
который рвется землю напоить.
Не бойся – стала я еще счастливей,
ведь в мир летят теперь стихи мои.

Душа моя лишь во весь голос может
петь, плакать, ныть, смеяться на миру...
Не бойся. Я тебя не укоюшу
и пленников невинных – не беру.

Ты сделал все, что мог, чего же боле?
Но не старайся вымолить слезу.
Не поделюсь ни радостью, ни болью.
Ты – сеял ветер. Я – пожну грозу.

Не мучайся. Я не шатаю гнезда,
не стану сосны я клонить к земле...
Ты сеешь тишь?!
...Еще сбежать не поздно.
Но беженцам я не смотрю вослед.

11.01.2009

* * *

А он, мятежный, просит бури.

М. Лермонтов

О, парус отдает на милость буре
не для покоя дерзкая душа!
Кочевнику покой души и шкуры
ну ни к чему! Кочевники спешат
в открытый мир. Сочувствовать, жалеть их,
подначивать и в шутку, и всерьез –
все пробуйте. Раз в день или в столетье
плыть или не плыть – для них то не вопрос.

Какой же в том логический резон,
что любит больше их чужинный берег?
Оставлен он – привычный горизонт –
ради чего? – Изменчивых Америк?
Но берег тот лишь тех зовет всегда,
чуть освещающая бухты сквозь туманы,
кого влечет морская лишь вода,
кто берег любит только с океана...
... Когда ж на мачте юнга прохрипит:
«Земля!», – то вздрогнет безголосым суша,
почувствовав: так искренне любить
способны безмятежные лишь души.

11.01.2009

Перевод с украинского

З МАРИНИ ЦВѢТАЄВОЇ (Росія)

* * *

Ми з тобою лиш два відголоски.
Для обох нас мовчання – кінець.
Нас, покірних, подібних до воску,
розтопив, як свічу, промінець.
Почуття це солодким недугом
наші душі терзало, як звір.
І тому відчувать тебе другом

неможливо, хоч плач. Ти повір,
гіркота стане усміхом скоро,
перетвориться втома в печаль.
Ти повір, жаль не погляду й слова, –
таємниці, що щезла, так жаль!
Це від тебе, дошкульний анатом,
найсолодше пізнала я зло.
Смієсь – не можу відчуть тебе братом.
Навіть тут мені – не повезло!

11.02.2008

Переклад з російської

З МАТЕЯ ШОПКІНА (Болгарія)

Замулена ніжність

Ніщо в душі моїй не на показ.
Ні-ні, душа моя – не кришталева.
Жорстоко й відчайдушно це джерельце
із ніжності я закидав не раз.
Все заслухався в горді голоси,
дивляючись в далекі горизонти.
У віршах ніс турботи і гризоти
болгарським краєм, сповненим краси.
Втекли від мене весни і літа,
подаленіли осені і зими.
Забувши про свої жорстокі рими,
на суд високий совість приліта.

Так, поетичний світ мій – зі скорбот,
мій дух літа над прірвою в імлі,
я ж вухом припадаю до землі:
чим тут живе згорьований народ?
Жду, що крізь радощі та біль біди,
немов добра і свята неунікність,
задзюркотить з душі забута ніжність
з замулення кришталльної води.

4.01.2009

Мовчання (диптих)

Ми біля вічного шуму морського
мовчки вслухались в шурхіт ходи.
Серед суєтного руху мирського
всі почуття перетворюються в дим.

Ніби приснилась та зустріч раптова...
Чи, може, виграли лот головний?
Казка весняна в снігах вечорових –
так і живеш – від весни до весни.

Самозабутий, в вись твою рвався,
мріяв занурить тебе в благослів.
Перша любов – найдорожче то щастя,
навіть, як тоне воно в морі сліз.

* * *

І повів нас сердечний порив
в інші гнізда, в далекі краї.
Хай хоч падав би метеорит, –
нас сховали б глибинні гаї.

Розцвітали незнані пустелі,
чужомовні світилися зірки.
В підземелля, в тунель, вище стелі
нас вели чорно-білі роки.

Йшли, летіли і падали в зморі.
Шлях скінчивши, старались почать.
Щоб під вічну розмовоньку моря
знов було б нам про що помовчать.

5.02.2009

* * *

Любов неznана, любов жадана
в житті ще зріє, в душі росте.
Чи тайна, чи реальність znана,
Зласкав, зігрій-но в холодний день.

А ні зарубок, ні чорних згарищ,
де в інших пристрасть вогнем пала.
Чом не заходиш? Чом обминаєш?
Чом з самотою мене звела?

Будь безіменним піком у горах –
ви роком цим ти мене не вбивай.
Хочу кохати в радості й горі
чути до смерті любові слова.

Снився, любове, снився безкрайня –
заполни мене і зціли.
Зірки промінням, сонцем осяйним
витагни день мій з холоду мли.

Якщо ж не вічне в любові серце,
якщо затихне колись твій пульс,
вмийся у щирості та милосерді
і окрили мене після розлук.
Хто я без тебе – у час зловісний,
час, що крізь серце моє гуркотить?
Життя без тебе, як зайва пісня
між віковічних і мертвих тиш.

5.01.2009

Переклад з болгарської

З АНАТОЛІЯ ЮРЧЕНКА (Кіровоград)

Між літом і осінню

(Пісня, муз. К. Шутенка)

Між літом і осінню ми заблудились,
О Боже! За віщо така нам немилість?
Ну, де ж ти? Врятуй нас, надійний спаситель.
За зустріч останню – останнє «спасибі».

А літо ще жаром палкої пожежі
палає в очах, на вустах і за містом...
Ховає від нас у зелену одежу
струнка горобина червоне намисто.

Чи доля дарує цю милість останню?
Чи знов, насміхаючись, випадок кличе?
Ще мить – і зажуреним поглядом стане
твоє ошчасливлене миттю обличчя...

Приспів: Кохана! Вже осінь стоїть на порозі.
Коханий! Зріднило нас літо в дорозі.
Кохаймо! Хоч листя злітає додолу,
заблуканих в літі зве осінь додому.

* * *

Тихий шепіт любові ховає
наростаючий рокіт турбін...
Зліт стрімкий, але він – не розкрає
ледве чутних “люблю” і “люби”...

Березень

Нас сховає туман
від ганьби і нахабних зурочень,
хай усе це – обман,
але іншого щастя не хочем.
Заборонений плід
дозріває в туманну годину,
і найбільше болить
з найдивніших – цей місяць предивний.

* * *

Ніби дощ, поцілунки часто –
по обличчю й по тілу – блись-блись...
Ми не будем з тобою нещасні
ні сьогодні, ні завтра й колись!

В час розлуки дощинки світлі
змиють з серця печаль-журбу.
Наше дерево ще розквітне
і вщасливить нашу добу.

* * *

Враз екіпаж стає врочисто-бистрим,
бо вже тремтять закрилки на крилі...
Червоний плащ твій, як маленька іскра,
проноситься і гасне у імлі.

Ну ось і все. Земля між нами й небо.
І ще одна прочитана глава...
Коли й які відзначить дати треба?!
А біль не уміщається в слова.

Безвихідна з Аерофлотом дружба...
Прогноз невтішний: осінь і мокрінь.
А в райдузі, неначе мильна булька,
за літаком летить кохана тінь.

* * *

Я б хотів будь тому причиною
(бо не знаю інших причин),
щоб твоїми весна очима
все цвіла б мені – бозна чим!

...По снігах ми – за руки – пішки...
І стихали стихії всі,
бо здавались стихії пішками
королеви очам... в росі...

*80-ті pp. XX ст.
23-26.07.2010*

II ПЕРЕСПІВИ

БІЛОРУСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ

Приручила!

Ой повно в відрі водиці!
Хоч ждуть мене всякі діла,
Виллю й біжу до криниці:
Може, там стріну Павла?

Пила в мене ой прегостра!
Об камінь пилу ступлю...
Позву я Павла у гості, –
Як гострить пилу, – люблю.
Пуд солі є, крейда й синька,
А хочу, щоб більш було!
За торбу – й до магазину:
Можливо, прийде й Павло?

Вже видно аж дно в криниці,
Сточилась пила до тла...
Скупила всю сіль у крамниці
Та й приручила Павла!

Сусідоньки! Майте совість,
Не дійте, як я змогла...
Живіть без води і солі, –
Не одлучайте Павла!

26.01.2010

Переклад з російської

В'ЄТНАМСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ

* * *

То грядку скопаю,
то щось підлатаю –
і рада-радісінька я.
Люблю самотину,
хоч маю родину,
і є в мене славна сім'я.
Є сонце, є вітер, –
для мене це – святці,
коромислом – райдуга
поміж двох рік...
Багатство і розкіш
зрідка мені сняться:
то раз, а то й два на рік...

* * *

Пішов ти начебто по рибу,
а ловиш зірку,
що готова впасти...

***

Глянь: з місяцем в парі
весельце лежить,
а зірка за парусом
в небі біжить.
Коли ж на поріг твій,
насмільюсь, прийду,
чи кинеш коханку
свою – самоту?

***

Сусід багатого – ситий,
сусід розбійника – битий.
А ось мудреця сусід –
мудрістю теж знаменит.
В щедрого – щедрі сусіди,
в бідного – бідність і біди...
Чому так? – Бо кругла вода в гарбузі,
бо й чобіт – сусіда нозі...

***

Старіє вже дерево
в мамі в саду,
все виглядає
мене, молоду.
Вірить – погладжу його, обполю
і, може, сльозами в засуху поллю..

***

Коли втомлюся від юрби,
від святості й гріха,
лежу без сил для боротьби –
німа, сліпа й глуха.
І тут, пробивши хмару мук,
що проганяла сни,
моїх шукає книга рук –
мій човник рятівний.

17.12.94

Переспів з російської

ДРЕВНЬОІНДІЙСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ

Любов

Був ти Луком моїм,
я – твоєю Стрілою.
Але вмить Тятива нас
навік розлучила...

***

Хто з вас лічив
цілунки чи обійми,
чи борюкання,
що виснажують, як війни?

***

Ні ком, ні крапок
у науці любології.
Ніхто в ній не боїться
тавтології!

***

В медовий місяць –
все навкруг – полин.
І лиш вуста закоханих –
медові...

***

О дитя! Не старайся
любов приховати!
Ти ж – мов квітнуче дерево
на смітнику...

***

Не ховайтесь, коханці,
у темряву ночі.
Наче в дзеркалі, в місяці –
ваші тіла.

***

Хто щасливіший за глухих?
Хіба сліпі?
Одні – проклять чужих
давно не чують.
Не бачать інші
весь оцей содом.

***

Любові полум'я
роздмухала природа.
Аж тут – поет
із нікудишнім віршем,
мов із відром води...

* * *

– Люблю тебе більше за всіх! –
закричав я, ковтнувши вина.
– А хто це – «усі»? –
запитала суворо вона.

– Я думав про тебе сьогодні! –
кричу їй зраділо.
– А вчора про кого? –
питає вона підозріло.

Я чхнув, а кохана розплакалась
й каже сумна:
– Це, мабуть, про тебе в цю мить
десь згадала жона?

Я стримав чханья.
А вона дорікнула в ту ж мить:
– Це ти мене, любий,
задумав, мабуть, обдурить?

Втішати я кинувсь,
та знов потерпів я фіаско.
– Ти всіх утішаєш,
ти всім розбазарюєш ласку!
Я глянув ображено й бачу –
аж гнів у очах:
– Ти вже розлюбив мене,
зовсім до мене прочах!

* * *

Не злися, світе!
Мовчки зрозумій:
любов і творчість –
для прийдешніх гній...

Добророва

* * *

Знай, слово привітне
дорожче за всякі дари.
Хто мудрий, того цей дарунок
найбільше б зігрів.

* * *

Привітне слово – лиш добро
утверджує в серцях.
А зло від нього
перетворюється в прах.

* * *

Сердечне словечко –
то наче проросле зернятко.
Тому, хто посіє його,
особлива подяка.

* * *

Ех ти! Ти ж – розумний,
а рвеш недозрілі плоди!
Отак і злим словом
накоїти можна біди.

Подяка

* * *

Забути про благо?
Що гірше бува не землі?
Та благо найвище – забути ганьбу,
що творили вам злі.

* * *

Проститься тому, хто забуде
статут добродетля.
Хто ж послугу з пам'яті вийме, –
не буде тому уже честі.

* * *

Як послуга – вчасна,
нехай і маленька й дрібна,
нагадує землю, –
велика й потрібна вона.

* * *

Якщо допомога відплати
за це не чекає,
знай, друже, вона –
наче море безкрає.

* * *

В семи поколіннях ця пам'ять
міцна, наче гори,
про тих, хто колись допоміг,
співчуваючи в горі.

Правдивість

* * *

Неправда, що сіє вам в душу
насіння добра,
не зветься брехнею,
і так, як брехня, не вмира.

* * *

Тілесну грязюку змиває
з нас звично вода.
А дух очищає одвічно
лиш правда свята.

* * *

Як хоче яйця шкаралупу
пробити пташа
отак із неправди
до правди душа поспіша!

Житейське море

Неправедних гнів –
то й самим їм на збиток.
Бо серце у гніві,
як камінь розбитий.

* * *

А праведних гнів –
наче чайки крило:
черкнуло по морю,
а море таке ж, як було.

* * *

До злодія злодій спішить.
І відродно воронам
кружляти завжди
між горбків похоронних...

* * *

Де озеро в ліліях,
лебідь туди поспіша...
Для мудрих приманкою
завжди є мудрість чужа.

* * *

Скінчився наш танець, –
і тане танцюючих круг.
Ось так все на світі:
і тане й тікає із рук.

4.12.94

Переспів з російської

ІСПАНСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ

* * *

Сімейний маємо підряд:
мій батько – лікар і цілитель,
у церкві старший брат – служитель,
а я – могил копаю ряд.
Хто захирів, щоб не усоп, –
покличуть батька своєчасно,
за ним приходить брат мій в рясі,
а третім – я тягну свій гроб...
Як вас хвороба не мине,
грошей же в хаті малувато,
не тратьтеся на батька й брата,
а кличте третього – мене!

14.01.2010

Переспів з російської

КИТАЙСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ

* * *

Спинився човен мій,
бо без вітрил і весел.
Нікуди не подітися:
ні глиб, ні мілина.
Він – без твоїх надій,
твоїх жагучих весен...
... Холодне сяйво місяця
сідає до човна.
Якщо ріка за ніч не пересохне,
можливо, й допливем
ми з ним до сходу сонця.

12.02.94

* * *

Листок вербовий нагло одірвавсь,
але не впав. На вітра верхи сів
і полетів за тридев'ять земель
шукати роду, родичів шукать.
І от прибився до ще юних верб,
геть почорнів, зістарівся в дорозі,
та перш, ніж вмерти, передав привіт
від матері-верби, що помирала.
З тих пір над річкою –
в журбі плакучі верби.

12.02.94

* * *

*Є древня китайська легенда про те,
як ув'язнений передав на волю лист
через диких гусей...*

Так рідко нині людям носять пошту!
Тому й такі сумні стоять часи,
що гарна звістка не осяє лица,
і душу темну нам не звеселить.
Жаль, дикі гуси – десь в краях холодних
тепер живуть, бо тут палке повітря
Чорнобилем пахтить і палить всі листи.
Прощай, навек, китайська пошта гусяча!
Ні птах не забіліє, ні конверт.
Усі тепер ми – «вільно конвертовані»,
хоч більшості із нас –
на ринку – гріш ціна.

13.02.94

* * *

*Шань і Шень – так звуть в Китаї
дві зірки, які завжди максимально
віддалені на небі.*

І ми з тобою –
ніби Шань і Шень.
В розлуці ми
існуємо лишень.
А як же хочеться мені,
о милий,
хоч раз – та поруч
засіять на небосхилі!

13.02.94

Переспів з російської

Свято холодної їжі

Китайське свято холодної їжі, згідно з легендою, зв'язане з іменем вірного слуги Цзитуя, який 19 років служив своєму князю-вигнанцю. Коли ж князь повернув собі престол і побажав нагородити Цзитуя, той не прийняв нагороди і усамітнився на горі Миньшань. Князь, щоб примусити гордого слугу спуститись, велів підпалити ліс біля підніжжя гори. Незламний слуга згорів, але не скорився. В пам'ять про нього князь заборонив у цей день запалювати вогонь у хатах.

* * *

І нам уже загрожує це «свято»,
народжене Цзитуєм у Китаї.
Лиш третій рік святкуєм незалежність,
а в душах і хатах – все менш вогню,
та все дорожчий він, все менш доступні
нам газ, і світло, і вогонь душі.
Ми ж три віки пнемося на «Миньшань»
та протестуємо – хто мовчечки, хто вголос.
А вигнані «князі» то йдуть поперед нас,
то палять ліс, щоб вигорів наш слід,
то на престол сідають знов поважно
і владну кістку норовлять підкинуть
під свій Всевишній, повний їжі стіл.
А ми всі п'єм чорнобильське вино!
Несила нам розгризти кістку влади.
І хтозна, чи ось-ось не з'явиться указ
не брати сірники і не топити піч, –
холодним їсти все (якщо щось буде їсти).
Тоді-то в нашу честь,
в честь гордих вірних слуг,
відродиться триденний піст квітневий.
Щоб остудить серця гарячі нам
та закріпить за нами славу слуг,
Всевишній нам пошле холодну їжу,
яка нам звузить очі, як китайцям,
що мудро дивляться з віків на білий світ.
Чим менше бачиш – тим прожити легше!
А смерти – найпростіш – від владного вогню.

13.02..94

Кандидатам у народні депутати

Хто знав канони древніх мудреців,
які тисячоліттями творились;
хто музику знав і літературу,
в яких народу образ найповніший;
і хто не просто знав це, а й умів
і сам створить не тільки, скажем, звіт
комусь з вищестоящих, а ще й вірш
чи оду міг дотепно написати, –
лиш той міг зватись «благородний муж»
й служити вірнопіддано народу.
«Цзюньцзи» – так звали джентльменів,
на кому і трималася держава
та влада тих, хто вів кудись народ.
...Пройшли віки. І от поети рвуться
служити службу у Верховній Раді
(хоч хто кому: хто – Раді, хто – собі).
Ну що ж, проголосуймо за поетів!
Здається, нам тепер не вистачає
відродженої партії «цзюньцзи»...

3.02.94

Переспів з російської

ЗА МОТИВАМИ ДРЕВНЬОЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Кришники (Майже хокку)

* * *

Весільний стіл ще пахне короваем.
Та вже переться сукня після танців.
І осінь, і туман, і суета сует...

* * *

Коли почувеш вранці спів пташиний,
не відкривай очей. Помовч душею.
Забудь на хвилику, що чека робота.

* * *

До сплячого навшпиньках підійди.
Лиш диханням торкнись його чола.
Як солодко йому в морфейнім царстві!

* * *

Не вірила моя матуся в Бога,
та на подушечці, що вишила мені,
біліє хрест, як з того світу знак.

* * *

Наш восковик, знай, мовчечки цвіте,
а кожна квітка, як маленька пісня,
як прохолодний час мого старіння...

* * *

— Коли побуде давній друг у мене,
в повітрі довго ще висить хмарина
із наших добрих, щирих, теплих слів.

* * *

Чи то рудий сусідський кіт шкодливий
до нас уперто так пробратись хоче,
чи осінь до порога припада?

* * *

SOS! SOS! Кричать мені твої листи,
що на очах моїх
палким багаттям стали...

17.10.94

Переспів з російської

III. ДРАМАТУРГІЯ

В. БАРТЕНЄВ Я РАХУЮ ДО П'ЯТИ

Драматична казка на 2 дії*

Дія перша

Діючі особи:

Білочка – красуня

Засць – начебто не герой

Кріт – начебто герой

Жаба – те саме

Вовк – любить порядок

Сорока – багато говорить

Перед завісою – дерево. Прилітає Сорока. Сідає на сук.

Сорока (глядачам): Ой-ой-ой! Ой-ой-ой, яка радість, радість яка, ой-ой-ой Як добре, що ви прийшли. Як це прекрасно! Чудово! Нарешті я наговорюся вволю! А то тут, у лісі, взяли моду – ніхто мене не слухає. Я для них, бачте, балаболка, звичайно!

*Прем'єрна вистава відбулася в Кіровоградському театрі ляльок у 1998 році й досі – в репертуарі.

*Літаючи, думаю я всю дорогу:
Чому це всі звірі привикли до того,
Що Вовк – всім страшний, ну, а ми – балакучі,
Що білки – красиві, зайці – боягузи?
В житті ж бо, дівчатка мої й хлопчаки,
Трапляється часом усе навпаки!
І той, в кому страху по вуха аж є,
Сміливим, відважним героєм стає!*

У житті таке буває, що ні в одній казці такого не придумаєш. Ось у нас у лісі завжди щось трапляється. Твориться. Діється. Коїться. А сьогодні станеться щось таке... Ну, прямо таке... Ух, яке сьогодні що-небудь станеться! А як же? Недаремно ж ми сюди прийшли! Але, дло речі, пора вже нам і познайомитись! Вас як звуть? *(Звертається наполегливо в зал)*. Ну, не всі разом, по черзі!.. Так. Ну, а я, ви вже зрозуміли... Хто сказав «орел»? Ніхто? Шкода *(зітхає)*. Так, я, звичайно, не орел... Я, звичайно, Сорока... Ну? Що? Ви не будете затикати вуха? Ні? Молодці! Адже це так важливо – поговорити! Обміркувати. Поділитися. Хіба це базікання? Це ж роз-мо-ва!

Ну, щось я з вами забазікалась! Тобто заговори-лась! Треба летіти! Швидко, терміново, негайно летіти! А то де-небудь це що-небудь почне траплятися, а я не буду знати. Треба летіти. Так не хочеться, але треба летіти. Пора. Все. Змахнула крилами – і полетіла! Змахнула – і полетіла! Все. Лечу! Лечу, лечу, лечу! *(Все-таки полетіла)*.

Відкривається завіса. На сцені, як сказала б Сорока, лісова поляна, галявина, узлісся. Зліва –

ліс. Позаду – ліс. А справа – не ліс. Справа – болото. З'являється Заєць. Він щось наспівує собі під ніс. Сідає на купину і...

Заєць: Ой! Ой-ой-ой! (підскакує, мов ужалений)

У чому справа? А справа в тому, що з цієї купини, на якій сидів Заєць, Кріт висовується. Примружився від яскравого світла, завмер і... чхнув. Та так голосно, що Заєць мало не знепритомнів.

Кріт (сам собі): Будь здоров! Спасибі. (Зайцю): Привіт!

З болота вискакує Жаба. Заєць від страху підскакує і декілька разів оббігає навколо дерева.

Жаба: Вуо-Вуо! При-и-и-віт!

Кріт (Зайцю): Ха-ха! Ти чого бігаєш, неначе вчадів?

Заєць (зупиняється): Я? Від страху. Я ж Заєць.

Кріт: А-а. Значить, боягуз. Зрозуміло.

З'являється Білочка. Вона перестрибує з гілки на гілку. Вона граційна. А головне – вона це прекрасно усвідомлює.

Білочка (співає):

Хай той, у кого сумнів є,

Схова усмішку в вус.

Найпершою красунею

У лісі я зовусь!

Заєць завмирає, розкривши рота.

Кріт (Білочки): Привіт!

Білочка: Привіт, привіт!

Кріт: Може, познайомимось?

Білочка: Нехай пізніше. А зараз я дуже зайнята – я стрибаю з гілки на гілку (стрибок – і Білка

зникає).

Заєць: Ах!

Кріт: Чого це ти?

Жаба: Чоу-го, чоу-го?

Заєць: Яка вона красива!

Кріт: Нічого.

Жаба: Нічоу-го, нічоу-го!

Заєць: А ви з нею так... запросто!

Кріт: А що ж тут такого? Друзі ми. Компанія в нас. Весела така компанія! Граємось разом, те та се!

Заєць: Ох, як мені хочеться теж дружити з Білочкою! Гратися з нею, те та се!..

Кріт: Ха-ха-ха!

Жаба: Ква-ква-ква!

Кріт: Бач, чого захотів! Білочка дружить тільки з хоробрими, а не з боягузами.

Заєць: А ви, вибачте, не боягуз?

Кріт: Я – хоробрий.

Заєць (Жабі): А ви? Ви теж не боягуз... тобто, не боягузка?

Жаба: Чого-о, чого-о?

Заєць: Я питаю: ви теж не блягузка? Боягузка – це боягуз жіночого роду.

Жаба: Ні-і, я не боягуз жіночого роду, я Жаба–чоловічого роду.

Заєць: Ох, вибачте! (*Раптом насторожився, прислухався*). Ой! Здається, Вовк наближається!

Жаба: Так-аке скважете!

Кріт: Який ще Вовк?

Заєць: Ну, як який? Страшний! Жорстокий! Ой, уже близько, я чую!

Кріт: Дурниця! Це ти просто такі великі вуха відростив, що багато зайвого чуєш.

Засць: Ой! Ні, ви як хочете, а я побіг! (*Швидко зникає*)

Кріт: Ха-ха-ха! Біжи, боягузе, біжи! А ми з Жабою та Білочкою підемо. Правильно?

Жаба: Ква-пітально!

Здалеку лунає пісня Вовка.

Жаба: А таки правда, здається, Во-о-во-о-Вовк!

Кріт (*прислухається*): І правда... Ну і що? Що, ми його боїмося чи що? Я особисто нікого не боюсь. Всім привіт! (*Заривається в землю*).

Жаба: Ох ці Кро-кро-ти! І я – нічого не боюся! (*Стрибає в болото*).

Всім привіт! Буль-буль!

З'являється Вовк. Він співає і марширує на військовий манер.

Вовк: Жоден в лісі не полює,
Звір від страху призамовк,
Значить, в лісі тут крокує
Бравим маршем бравий Вовк.

З бравною піснею,

З піснею бравною:

Ать-два – лівою!

Ать-два – правою!

Я отак собі міркую –

Згодьтесь ви зі мною теж –

Що як з піснею крокуєш,

Щастя жде тебе, авжеж!

*З бравою піснею,
З піснею бравою:
Ать-два – лівою!
Ать-два – правою!*

Так! Поляна типу «узлісся». Добре. Дивимось наліво. Доходимо до середини, дивимось направо... Нікого. Погано. Знову нікого! Адже на такій галявинці повинен гуляти хто-небудь смачненький. Заєць, наприклад. А нікого немає. А тут нема? (*Заглядає за дерево*). Нема. А тут? (*Заглядає під куц*). Дивно. Адже пахне Зайцем. Треба пошукати навкруги. Кроком руш! (*Виходить*).

Прілітає Сорока. Сідає на сук.

Сорока (*глядачам*): Ну? Що? Нічого не трапилось? Звичайно, тому що без мене. Але не біда, незабаром трапиться. Я в цьому повністю впевнена. З'явиться хто-небудь. Прийде. Виникне. Знайдеться. Я цього кого-небудь, звичайно, відразу ж помічу.

З'являється Вовк.

Сорока (*не помічаючи Вовка*): Відразу полечу, всіх про цього кого-небудь попереджу, поставлю до відома, проінформую...

Вовк: Ей, ти, балаболка!

Сорока (*від несподіванки мало не падає з дерева*): Ах, як ти мене налякав!

Вовк: Це добре. Мене повинні боятися. Отже, так. Зараз же відповідай: Заєць тут не пробігав?

Сорока: Хто? Заєць? Ясно. Це дуже складне питання. Справа в тому... (*тихо глядачам*) Справа в тому, що я не знаю, як це не дивно, чи пробігав тут Заєць. Ви, випадково, не бачили? Та ви не

тривожтесь, мені можна всю правду казати! Отже, був тут Заєць? Добре. *(Вовку)* Справа в тому, шановний Вовче, що за день тут стільки всього пробігає, що одразу і не згадаєш... А потім подумаєш і згадаєш...

Вовк: Цить! Відповідь повинна бути короткою. Марно не теревень! Говори правду! Куди побіг: туди? сюди? *(показує)*

Сорока *(глядачам):* Зараз ми його обдуримо. Куди Заєць побіг? Та ви не бійтесь! Усе буде добре! Туди? Зрозуміло. *(Вовку):* Отже, шановний Вовче, Заєць побіг туди *(показує в той бік, куди й справді побіг Заєць)*. *(Глядачам):* Тихо, тихо! Все буде добре! Зараз самі побачите!

Вовк: Отже, кажеш, отуди?

Сорока: Туди, туди! Куди ж йому ще бігти?

Вовк *(потираючи лапи):* Ха-ха-ха! Зрозуміло! Отже, туди... Як би не так! Мене не обдурите! Не на того напали! Я всі хитрощі наскрізь бачу! Якщо Сорока туди показує, значить, що? Значить, Заєць в іншій біг побіг! Ха-ха! Напра-во! Бігом марш! *(Вибігає)*.

Сорока *(в зал):* Ну? Я ж вам казала, я ж казала!

Чутно пісню. На узлісся виходить Заєць.

Заєць: *Жити стало веселіше,*

Віє вітерець теплом.

Мила, вистрибни скоріше

На сучок перед дуплом.

В лісі цім без тебе – пусто,

На душі без тебе – біль.

Якщо скажеш, я їй капусту

Не візьму до рота більш!

Сорока (збентежено): Кхе-кхе...

Заєць: Ах! (від жаху падає на купину).

Сорока: Оце так! ... «Мила, вистрибни скоріше... на сучок!» Це ж треба придумати!

Заєць: Ох!.. Пр... Прробачте мені, будь ласка, шановна...

Сорока: Та за що ж тут пробачення просити? Мені таких слів, скільки я себе памятаю, ніхто ніколи не співав... Ах! Головне, «мила»...

Заєць: Пр... Пробачте, будь ласка, але ж я це не вам...

Сорока (затараторила): Не мені? Звичайно! Безумовно! Неодмінно не мені! А ти подумав, що я подумала? Ну, даремно! Я так і знала, що не мені! (несподівано з цікавістю) А кому?

Заєць: Що?

Сорока: Ну, кому?

Заєць: Ах, кому? Та взагалі-то нікому. Я просто так... замріявся.

Сорока: Замріявся... Я теж замріялась... А замріявся про кого?

Заєць: Та тут... Ось... Ну-у...

Сорока: Ну?

Заєць (тихо): Про Білочку...

Сорока: Про цю вертихвістку?!

Заєць (зітхаючи): Ну, знаєте, коли є чим вертіти!

На ній і шубка не проста –

Не хутро – чистий пух!

А від хвоста, а від хвоста –

*Аж забиває дух!
А я до чого маю хист?
Ну, що ж мені робить?
Ну, хто мене за куций хвіст
Захоче полюбить?!*

Сорока: Ну, це ти... Ти не впадай у відчай! Подумаєш, хвіст! А у тебе затее вуха! Он які!

Заєць: Ех, та що таке вуха в порівнянні з хвостом! Тим більше, такі неоковирні, як у мене...

Сорока: Чому неоковирні? Гарні вуха! І взагалі (*співає*):

*Взагалі – противно слухать.
Чом це так вважаєш ти,
Що краса – це хвіст та вуха,
Тільки вуха та хвосту?
Взагалі – це навіть смішно:
Вуха, горло, ніс і брови,
Якщо є між нами ніжність –
Крок від дружби до любові.
Кожна пташка стрепенеться,
Кожна білка – ожива,
Вчувши, як любовно серце
В грудях заячих співа!*

Заєць: Ах, якби справа була тільки в зовнішності!

Сорока: А в чому ж іще?

Заєць: А в тому, що Білочка дружить тільки зі сміливими. А я – боягуз!

Сорока: А ти стань сміливим!

Заєць: Що ви! Я ж – Заєць. А всі зайці – боягузи.

Сорока: Нісенітниця! Дурниці! Просто жоден

Заєць не пробував стати сміливцем. А ти спробуй! Теж мені – «усі зайці – боягузи! А ти не будь таким, як усі! Ти не будеш «як усі», він не буде «як усі», всі не будуть «як усі»!

Заєць: Ви думаєте? Ви думаєте, що я зможу?

Сорока: Аякже! Звичайно! Неодмінно! Безумовно!

Заєць: Ах, спасибі! Щиро дякую! Я звичайно... Я неодмінно... Я безумовно... Я ось прямо зараз почну ставати... Ось уже почав... Сміливішаю (*випинає груди*).

Чути голоси Білочки, Крота і Жаби.

Ой! Ой-ой-ой! Який жах!

Сорока: Що таке? Що трапилося? Що сталося?

Заєць: Я начеб-то чую голос Білочки! Що робити? Ой! Ай! Ах! (*Бігає по узліссю, зрештою ховається за дерево*).

На узліссі з'являються Білочка і Кріт. Вони теж ховаються.

Жаба: Раз, два, три, чотири, п'ять – я іду шукать! Хто не заховався – я не ви-ну-ква-тий! Хто за мою спиною стоїть, тому сім разів кво-кво-кводить!

З'являється Жаба. Стрибає по узліссю. Шукає. Знаходить Зайця.

Жаба: Ур-а-а! Знайшов! Уов! Уов! Ти – паличка-виручалочка!

Білочка: Ей, Кріт! Це тебе він знайшов?

Кріт: Ні, я думав – тебе.

Білочка: Ні. А кого ж тоді?

Кріт: Тоді, мабуть, сам себе. Ми ж утрьох грає-

мось.

Жаба витягує розгубленого Зайця на середину узлісся. Білочка і Кріт теж виходять із своїх схованок.

Кріт (побачивши Зайця): Ого, Заєць!

Білочка: Як він тут опинився?

Жаба (гордо): Це я його ква-бачив!

Білочка: А хіба він з нами грається?

Кріт: Та ні, звичайно, він же взагалі не з нашої компанії.

Жаба: Зате його шукати легше! Ув-ус!

Білочка (розглядаючи Зайця): Ха-ха! Який смішний! Цікаво, від кого це він тут ховається?

Заєць (сам собі): Ось зараз... хоробро... сміливо... всю правду. (Білочки): Щанов... тобто ні! Тобто, так... Тобто... Взагалі... Вельмишановна... шано... вельми... вна... Тобто, моя...

Сорока (підбадьорююче): Ну ж! Сміливіше! (глядачам) Ось зараз і відбудеться!

Заєць: ... вна... – чка...

Білочка: Що це з ним?

Кріт: А він боягуз!

Сорока: Дурниці! Нісенітниця! Це у нього від хвилювання! Бо мріє Заєць подружитися з Білочкою, а зізнатися боїться! Ну, що тут незрозумілого? Теж мені!

Кріт: Ось! Чуєте: боїться! Я ж казав – боягуз! Він усього боїться. Мене боїться...

Білочка: Ха-ха-ха! Який дурний! Але ви чули, хоче зі мною дружити!

Кріт: Жаби боїться...

Білочка: Ось цієї? Ха-ха-ха!

Жаба: Не цієї, а цього!

Білочка: Та яка різниця!

Кріт: А вже Вовка боїться, так що й...

Білочка: А дружити зі мною ти не боїшся?

Засць: Чесно кажучи – боюсь. Навіть дуже!

Кріт: Жаба: Ха-ха-ха! Ква-ква-ква!

Білочка (Зайцю): Ну, що ж тобі на це сказати?
(Співає):

Як ліктя свого, тобі дружби не бачити,

Бо ти ж – боягузливий дуже.

Навіщо ж мені такі друзі, пробачте,

Яким геть страшна навіть дружба?

Я ж мрію про друга, такого героя,

Щоб завжди за мене стояв він горюю,

Щоб Вовка він міг не боятись!

Щоб я ним змогла би пишатись!

Кріт: Це – я! Все співпадає!

Сорока: Ах, який сміливий Кріт! Ах, який хоробрий молодець проти овець! А проти молодця – сам вівця! Вовка він не боїться! Заристься під землю – і не боїться... Дуже хоробрий, нічого не скажеш!

Білочка: Що це там Сорока бурмоче?

Кріт: А-а! Слухай її більше! Ти що, цю балаболку не знаєш? Жаба: Ква-ква-лаболку!

Сорока: Знову? Знову балаболка? Ну і будь ласка! Все! Мовчу. Як кам'яна, дерев'яна, скляна, олов'яна! Слова більше від мене не почуєте!

Кріт: Давно б так!

Білочка: А все-таки, що це там Сорока про твою хоробрість говорила? Га? Про Вовка щось?..

Кріт: Ну-у... хоробрість моя всім відома. А Вовк? А що мені Вовк?

Жаба: Квуо-квуо. Що нам Квовк?

Білочка (*Кроту*): Ну що, ти його ні на мізинчик не боїшся?

Кріт: Ні-і, не боюсь!

Білочка: А ось якби він зараз із лісу вискочив, ти б його...

Кріт: Ух, я б його! Ух, я б його!.. Зараз покажу. Ей, Жаба, ти -Вовк, зрозумів?

Жаба: Ти ква-гато хочеш! Чого кваркаєш?

Кріт: Нічого я не каркаю. Ну, будь ласка, по-будь хвилинку Вовком, важко чи що? Вискочиш із лісу, такий страшний, жадливий. Зрозумів?

Жаба: Ква-га. Ква-раз. (*Ховається в лісі. Потім вибігає з криком*): Я квовк! Я квовк! Ква-квовк!

Кріт: Гарчи!

Жаба: Ква-ква-ква!

Кріт: Страшніше!

Жаба: Ква-ква-ква-а-а-а!!!

Сорока (*саркастично*): Дуже схоже!

Кріт: Ну ось. Із лісу вискочив Вовк. Що я роблю? Стою на смерть! (*Співає*):

Коли відчую я загрозу,

Завжди таку приймаю позу:

З очей аж блискавки стріляють,

Один лиш крок вперед ступаю.

(Бо близько – страшно підійти!),

А всім здається – полечу я!

І для сміливості лічу я

До чотирьох... Ні, – до п'яти!

А після цього сміло можу

*Йти на цілу рать ворожу,
Здіймаю гвалт – до хрипоти,
Кричу на Вовка: “Дурень ти!”
Ще й додаю сміливо й грізно:
А ну, тікай, бо буде пізно!”*

Кріт так грізно проказав останні слова, так страшно тупнув ногою, що Жаба від жаху плигнула в болото.

Сорока (саркастично): Дуже страшно!

Жаба (з болота): Ти кво-го-го? Я ж не Кво-го-го-вк!

Кріт: Ось так! З вовками жити – по вовчи вити!

Білочка: Оце так Кріт! Ніколи не сподівалась! Зате я тепер знаю, що у мене є надійний друг! Герой, який за Білочку стане горою!

Кріт: Аякже! Звичайно! (Підходить до Зайця) Не те, що деякі боягузи. Ось так то. Зрозумів? (ляскаючи Зайця по плечу) Ну що? (Білочки) Ходімо гратись далі?

Білочка: Ходімо! Ходімо швидше, милий Кротику! (виходить із Кротом).

Жаба (вистрибує з болота): Ква-квалт! А мене забули-и! (кидається наздоганяти Крота і Білочку).

Заєць (дуже сумно): Вона пішла... Пішла гратись із Кротом. (Співає):

*Мов сонечко зайшло за чорну хмару,
А я стою і думаю про те,
Ой, ну чому – в коханні я нездара,
А без кохання— все в житті пусте!*

*Мене гризе досада неймовірна,
Без Білочки не милі ліс і небо.
Я – боягуз? Невже ця думка – вірна?
А якщо так – то так мені і треба!*

Сорока: Це що ще за настрої такий? Що це ще за сум? Що за печаль?

Заєць: А як же? Адже я такий боягуз, а Кріт такий хоробрий! (*Співає*):

*Коли відчує він загрозу,
То він таку приймає позу,
Що й Вовку страшно підійти!
А що, як я в Крота повчуся
І так, як Кротик, полічу я
До чотирьох?*

Сорока: Ні до п'яти! Ну і що? І взагалі, чому він рахує? А ти? Ти що, гірший? До п'яти порухувати не можеш? Можеш! Ось і порухуй! І стань хоробрим. І ще в сто разів хоробрішим за цього Крота... ну!?

Заєць: Зараз... Спробую... Раз... Два...

Сорока (*передражнюючи*): Ра-аз, два-а-а... Хто ж так рахує? А поза? А погляд? Ну!

Заєць: Зараз. Спробую. Значить, так. Груді – колесом, очі – виблискують, нога трохи вперед, тепер для хоробрості рахую до чотирьох...

Сорока: До п'яти, до п'яти!

Заєць: Так, так, звичайно. Так. Раз, два... Ого! Три, чотири... Ось так, так! Чотири з половиною... П'ять!!! (*Співає*):

*А ось тепер і я вже можу
Сміливо йти на рать ворожу.
Поближче б тільки підійти*

*І крикнуть Вовку: «Дурень ти!» –
Та ще б додати дуже грізно:
“Ану тікай, бо буде пізно!»*

Ух ти! Що зі мною твориться! Я тепер теж можу на смерть стояти!

Сорока: Ну ось, так краще! А то печаль, нудьга! Дивись, яким хоробрим став! *(глядачам)* Га? Який хоробрий, правда? Треба всім розказати, що Заєць уже хоробрий. Я полетіла! Головне – швидкість! Полетіла! Полетіла! *(відлітає)*

Заєць (один): Ух, до чого я став хоробрим! *(зажмурюється)*. Ось раніш: очі заплющити боявся, все мені Вовк ввижався. Заплющу очі *(закриває лапками)* – ввижається, розплющу – не ввижається...

У цей момент із кущів, крадучись, виходить Вовк і підходить впритул до Зайця.

А тепер? Тепер я нічого не боюсь: ось закрив очі, а Вовк не ввижається. Відкрив *(бачить Вовка)* – Що таке? *(знову заплющує очі)*. Закрив – не ввижається, відкрив – ввижається. Нічого не розумію! Закрив – не ввижається, відкрив – ввижа...

Вовк: Не ввижається!:

Заєць: Ой!

Вовк: Не ввижається, не ввижається!

На полянку вискочили Жаба, Білочка і Кріт. Вони поки що не помічають Зайця і Вовка.

Білочка: Ха-ха-ха-! Що це там Сорока казала?

Жаба: Що Заєць ква-кворобрим стає?

Кріт: Сміливішає він, як же! Може, він уже і Вовка не боїться? *(помічає Вовка і Зайця)* Е-е-

е... та тут, здається... Всім привіт! (*Заривається в землю*)

Жаба (*слідом за Кротом*): Гей, ти кву-кву-ди? (*помічає Вовка і Зайця*) Кво-квой! Кво-Кво-о-вк! (*стрибає в болото, одна голова стирчить*).

Білочка (*помічає Вовка і Зайця*): Ах, який жах! Пропав Заєць! (*Стрибає на гілку*).

А Заєць завмер перед Вовком, як вкопаний.

Вовк: Повторюю: не ввижається!

Заєць: Бе-бе-бе...

Вовк /здивовано/: Не зрозумів?

Заєць: Бе-бе-бе...

Вовк: Що “бе-бе-бе”? Бігти тобі треба! Бігти, розумієш? Від мене бігти. Тобі треба. (*Заєць трясє головою*) Обов’язково треба. Ти побіг – я догнав! Все як треба. Ну, приготувались! (*Приготувавсь спіймати Зайця*).

Заєць (*трясє головою*): Ні-ні-ні...

Вовк: Не зрозумів?

Заєць: Ні-ні-ні...

Вовк: Не можеш, чи що?

Заєць киває.

Вовк: Ха! Не можеш? А ти через “не можу”! Треба, розумієш? Є таке слово “треба”!

Заєць заперечливо трясє головою.

Вовк: Та що тут могли? Чого тут могли? Дивись, показую! (*Оббігає навколо Зайця декілька разів*). Раз, два, раз два! Зрозумів? Простіше простого! Тепер ти давай. Ну, раз-два, раз – два!..

Заєць заперечливо трясє головою. Вовк підходить до Зайця ближче.

Вовк: Ну що мені з тобою робити, з безтолковим таким. Адже я теж так – не можу. Не можу я тебе нерухомого їсти. Нам, вовкам, вас спершу наздогнати треба, а далі вже – їсти... Розумієш? Ну хоча б крок! Ну стрибни, га? Два кроки, будь ласка, хоч два скоки! Два, кроки, три скоки! (*Співає, плескаючи в долоні*). Там, тара-рам, тара-рам, тара-ра-ра-ра-рам! Га?

Заєць стоїть незрушно.

Вовк: У-у-у! Противний! У-у-у, тумак проклятий! Ну і стій! Ну і будь ласка! Іншого знайду! Смачнішого! Жирнішого! Не вмирати ж через тебе з голоду! У-у-у! Наліво! Кроком руш! У-у-у! (*Виходить*).

Білочка і Жаба виходять із своїх схованок.

Білочка: Ось так Заєць! Ось це... Ось це...

Жаба: С-ква-нда!

Білочка: Ось це герой! Я б вмерла від страху.

Заєць падає на спину. Завіса.

Дія друга

На сук сідає Сорока.

Сорока (глядачам): Ну що? Як тут без мене? Нічого, звичайно, не трапилось? Що? Трапилось? Ось бачите! Я ж казала! Але як же це я прогавила? Проворонила? Тобто просорочила? Ну та дарма, а що трапилось? Може, із Зайцем що-небудь? Так? Ах, Вовк! Ну? І що?... А Заєць? А Вовк? А Білочка? Білочка ще не знає? Знає? Бачила, як Заєць вистояв? Що – упав? І не встав? Ай-ай-ай, яка тривожна новина! І що ж таке! Чому я дізналась про все –

останньою? Адже повинно все бути навпаки. Але в житті часто буває так, як не повинно бути. Зараз головне – узнати, як там Заєць. Що з ним? Лечу, лечу моментально, терміново (*відлітає*).

Відкривається завіса. Нічого не змінилось у порівнянні з першою дією. Навіть Заєць лежить, як і лежав. Тільки Білочка і Жаба підійшли до нього ближче.

Білочка (*тихо кличе*): Зайчи-и-ку!

Тиша.

Жаба (*кричить*): Ква-єць!

Тиша.

Білочка (*стрепенулась*): Ой! Здається... Ні, здалося.

Жаба (*стрепенулась*): Кво-кво-рушиться?

Білочка: Який жах! Скільки ми вже ждемо, а Зайчик так і не подає ознак життя!

Жаба: Ква-квартина сумна. Слухай, а може, він від своєї хоробрості... ква-квурдикнувся?

Білочка: Ти з глузду з'їхала!

Жаба: Я не з'їхала, а з'їхав!

Білочка: Ах, та яка різниця! (*Пауза*) Ой!. А раптом... а раптом і правда... того?

Жаба: Треба ква-квонтроль.

Білочка: Ой, Жабка рідненький! Швидше проконтролюй!

Жаба з страхом підскакує, наближаючись до Зайця. Прикладає свою голову до його грудей. Пауза.

Білочка: Ну? Що?

Жаба: Че-квай! Ква-ртина не ясна.

Білочка: Ну? Живий?

Жаба: Зачекай, не ква-кваю ще...

Білочка (з нетерпінням): Ну?

Жаба: Скво-ско-ро оживе!

З під землі з'являється Кріт.

Кріт: Ап-чхи! Будь здоров! Рости великий!
(*Оглядається*) О! Боягуз валяється!

Білочка: Не смій! Не смій так говорити про Зайчика! Він – не боягуз, він герой!

Кріт: Хто? Герой? Ха-ха-ха!

Білочка: Нічого тут смішного нема! (*Співає*):

О, як помилялися прикро ми, друзі,

Героя вважаючи за боягуза.

А він же уміє вовків не боятись!

Теперь я цим Зайчиком зможу пишатись!

Стояв він безстрашно під велетнем-дубом,

Голодному Вовку дивився у зуби,

Стояв, як герой, не моргав –

І Вовка страшного злякав!

Не витримав Вовк, навтьоки припустився,

А Заєць на місці геройськи лишився...

Кріт: Лежати! Ха-ха-ха!

Білочка: Зовсім не смішно! Не лежати, а стояти!

Кріт: Але він лежить!

Білочка: Подумаєш! Відпочиває після героїства. Хіба герою уже і відпочити не можна?

Жаба: Правильно сква-зано!

Кріт: І ти ще тут підспівуєш! Герой, герой! Ніякий він не герой.

Жаба: А чого ж тоді від нього Кво-Квовк утік?

Кріт: Чого втік? А тому що боягуз, ось і втік!

Жаба: Таке сква-жеш! Квовк боягуз?

Білочка: Та не звертай уваги! Це він – від заздрощів. Всі в нього боягузи, один він хоробрий!

Кріт: Звичайно, хоробрий! Якби мені попався цей полохливий Вовк, я б його так просто не відпустив.

Білочка: Цікаво, щоб ти з ним зробив?

Кріт: Я б цьому... Я б його... за хвіст відтягав на перший раз! Ага.

Білочка: Ах, як страшно!

(Із криком з'являється Сорока)

Сорока (глядачам): Ну що? Як його здоров'я?

Кріт: Тебе тут тільки неvistачало!

Сорока (не звертаючи уваги): Що? Він до цього часу лежить?

Заєць робить якісь рухи.

Білочка: Тихо, герой прокидається!

Сорока (глядачам): Ви чули? Білочка казала – герой! Ну, тепер у Зайця все буде добре, я запевняю вас.

Заєць застогнав, сів, протер очі лапками, здивовано оглянувся.

Заєць: Що це зі мною? Де я?

Жаба (голосно): Квур-а-а-а!

Заєць знову падає.

Кріт: Герой, нічого сказати!

Білочка (Жабі): Ну, що ти наробила? Хто тебе просив?

Жаба: Я не наробила.... Я – наробив. Скважеш таке, просто хотілось поздоровити героя...

Білочка: Поздоровить... Хто ж так поздоровляє? “Квура” – на все горло. Налякав героя. Коли

він тепер знов опам'ятається? А мені так не терпиться скоріше почати з ним дружити!

Сорока (*глядачам*): Ну? Ось! Я ж казала, що тепер у Зайця все буде добре. В ажурі. В найкращому вигляді. (*Звірам*) Дивіться! Дивіться, він знову ворухнувся!

Жаба: Ква-квартетом ми його швидко піднімем!

Білочка: Тепер головне – не злякати!

Заєць знову сідає, протирає очі.

Заєць (*задумавшись, співає*):

Мені частенько, снились сни

Й ставали віщими вони.

На дощ – куніця сниться,

Як пташка – проясниться.

Лисиця сниться – гості в дім,

Блоха – та – до страшних новин.

Індик – брехня, кіт – до розлуки,

Як муха – до нудьги та муки.

От наче знаю в снах я толк!

Але ж до чого сниться Вовк?..

Білочка: Дурненький! Він думає, що це йому приснилось.

Кріт: І правильно робить.

Білочка: Ні-ні. Це був не сон, це було насправді!

Жаба: Правильно сква-вазано!

Заєць: Не може бути!

Білочка: Як це не може бути, коли я все бачила своїми очами!

Жаба: А я – своїми.

Заєць: Навже? Ви все бачили? Ах, який сором!

Білочка: Сором? Та це було так прекрасно...

Сорока: Прекрасно, чудово!

Білочка: Ох, цей гарячий погляд! Ці горді вуха!

Засць: Вуха? Ні, значить, це був не я. У мене такі некрасиві вуха...

Білочка: Та що ти розумієш у вухах! Красиві вуха.

Сорока: А я що казала?

Кріт: Вуха! Хвостик! Сю-сю-сю! Тю-тю-тю! Тьфу!

Білочка: Не звертай уваги на Крота. Це він від заздрості, що не він – найхоробріший у лісі.

Засць: Не він? А хто?

Білочка, Сорока, Жаба (хором): Ти!!!

Засць: Я-а-а-а?! А чому?

Далі всі говорять, перебиваючи один одного.

Сорока: Як “чому”? Як “чому”? Ти – вистояв!

Білочка: Я відразу зрозуміла: ось він – мій герой! Ось він – мій товариш, друг!

Сорока (глядачам): Ну, нарешті! Як я рада за Зайця!

Засць: Я – друг? Ой, тримайте мене! *(Починає бігати навколо дерева).*

Кріт: Ось, будь ласка, знову злякався. Від страху він завжди так.

Сорока: І зовсім не від страху! І зовсім не від страху! Це він від радості! Радість-то яка! *(Починає наспівувати собі під ніс щось радісне).*

Білочка: Звичайно, від радості. Від щастя!

Засць (бігає): Я – друг! Держіть мене, я – друг!

Білочка: Бачиш, яка краса навкруги! Сонце світить... *(прислухається – Сорока наспівує)* ... Пташки співають!

Заєць *(заспокоюється)*: А-а, так, дійсно...

Білочка: Так чого ж ми не граємось? Ти любиш гратись?

Жаба: Квак! Квак! Дуже!

Білочка: А ти чого квакаєш? Я у Зайчика питаю.

Заєць: Я? Так. Я теж...

Білочка: А в що ти найбільше любиш гратись?

Заєць: Я? В лото...

Білочка: Фу, як нецікаво! Ні, давай ми будемо гратись у жмурки: я буду ховатись, а ти мене шукати. А потім ти будеш ховатись, а потім знову я...

Кріт: Все, пішли, Жабо, нам тут більше робити нічого.

Жаба: Квуди? Я теж хочу гратися з геро-є-є-м!

Кріт: Ех ти, зрадник! *(Заривається в землю)*.

Заєць *(сумно)*: Ну, ось, Кріт образився...

Білочка: Та не звертай уваги. Я ось, наприклад, не звертаю.

Сорока *(глядачам)*: Все! Тепер я за Зайця спокійна. Можна летіти. *(Збирається летіти)*.

Білочка: Так, хто водить? Ну, добре. Хочеш, я?

Заєць: Що ви! Водити, звичайно, буду я. Але спершу я повинен сказати!

Сорока *(глядачам)*: Що ще сказати? Знову щось починає траплятись?

Заєць (співає):

*Ви будете сміятись,
А може, навіть злитись...
Якби я міг, то певно
Брехню б цю приховав.
То ж я тоді – від страху!
Не міг поворушитись
І перед Вовком грізним
Як вкопаний стояв!*

Сорока, Білочка, Жаба (всі разом): Як, не герої?
Я-я-к не герої?

Заєць (з полегшенням): Ну ось, тепер я можу гратися.

Німа сцена. Всі завмерли від здивування. З під землі з'являється Кріт. Він тихенько чхає і стає збоку на горбик. Стає в таку позу, наче хоче сказати: "Ну, що я вам казав?! Будь ласка, переконались? Боягуз! Звичайнісінький боягуз!" А може бути, він про це і говорить. Тільки тихо, начебто сам собі..

Першого опом'яталась Білочка.

Білочка: Ні, ви чули? Який нахаба! Він ще і гратись збирається! Неначе нічого й не було.

Жаба: Ось, ось!

Заєць пробує заперечити, Сорока хвилюється.

Білочка: Ні, ви чули? Який нахаба! Він ще й гратись збирається.

Жаба: Квак-Квак!

Сорока (кричить): Герой! Герой! Герой!

Всі здивовано дивляться на Сороку.

Жаба: Герой! Він зізнався! Він – герой! Квак-

Квак!

Білочка: Зізнався у боягузтві...

Сорока: Так! У тому й справа! Зізнався у боягузтві! А хіба це просто?

Білочка: А що ж тут складного?

Сорока: Адже для того, щоб зізнатися у боягузтві, така хоробрість треба! Навіть ще більша, ніж для героїства. Велика хоробрість! Здоровезна така хоробрість!

Білочка: Подумаєш! Так кожний почне у боягузтві признаватися...

Сорока: А ось і ні! А ось і не кожний! Кожний не зможе! І ви ще побачите, якщо Заєць на таке насмілився, від нього всього можна чекати. Всього!

Білочка: Не зрозуміло... У вухах дзвенить від цієї балаболки.

Жаба: Квак-Квак. *(Плигає за Білочкою)*

Заєць сумно підходить до дерева, на якому сидить Сорока, сідає на горбок.

Сорока: *(глядачам)* Балаболка! Знову Балаболка! А що, хіба я не права? Га? Ось серед вас боягузи є? Підніміть руку... Всього два боягузи? А може – більше? Може, просто хоробрості не вистачає? Щоб зізнатися? Га? *(Зайцю):* Ось, бачиш, а ти зізнався. Не побоявся. Молодець! Так що, не слухай нікого, ти – герой! Інший мовчав би, а ти зізнався. Значить – герой! Я в цьому впевнена.

Заєць: А який толк. Ось Білочка грається з Кротом, а мені тепер не бачити її дружби, як своїх

вух... (*Пригинає вуха*). Видно. Ну, значить, як свого хвоста (*пробує побачити свій хвіст*). Не видно.

Білочка (*Кроту*): Чого ти такий невеселий?

Кріт (багатозначно): Та так...

Білочка: Така нагода, сонце світить, пташки співають...

Сорока: Не співають!

Білочка: Ну і що? Все одно навкруги радісно, а ти невеселий. Ти чого такий невеселий?

Кріт: Та так...

Білочка: Ні! Це нікуди не годиться, чуєш, Жабо, треба його розвеселити.

Жаба: Квараз поп-ро-бую. (*Починає плизгати і квакати*)

Білочка: Ха– ха!

Кріт: Не смішно...

Білочка: Не смішно... Слухайте! Та що ми мучимось – ми ж гратись хотіли!

Жаба: Квак– квак!

Кріт: Ось і грайтесь із Зайцем!

Білочка: Із цим боягузом? Нізащо!

Кріт: Ну, а мені щось не хочеться...

Білочка: Ну, Кротику! Ну миленький, хоробренький!

Кріт: Добре, пограю з вами, тільки трошки.

Білочка: Ура, ура, вмовили!

Жаба: Квура-а-а-а!

Білочка: Ах, як це чудово – в хованки!

Кріт: В жмурки краще.

Білочка: Але ми хотіли в хованки гратись?

Жаба: Ось-ось!

Кріт: Хочу в жмурки.

Жаба: Квак-квак!

Білочка: Ну, добре-добре, Кротику, в жмурки так у жмурки!

Жаба: Квак– квак!

Кріт: Взагалі-то, можна, звичайно, і в хованки...

Жаба: Квак-квак!

Білочка: Ні, ні, ні! Як ти хочеш у жмурки, значить, у жмурки. Хто жмуриться?

Кріт: Ну, не я ж!

Білочка: Звичайно, не ти – я! Я буду жмуритись сама.

(Білочки зав'язують очі, вона крутиться на одному місці й робить декілька невпевнених кроків, а Жаба і Кріт біжать в різні боки і ховаються за деревами.)

Білочка (співає):

Грать з друзями у жмурки –

Яка ж це краса!

Не бачиш ні фігурки,

Ні вушок, ні хвоста!

Але ж не думай довго –

Ти відрізниш на дотик

Завжди холодну Жабу!

Жаба: Холодного Жабу!

Білочка: Так, Жабу, що холодний від теплого Крота!

Засць (Сидить сумний під деревом і співає):

Щастя мимо пролетіло,

І надій – не воруши,

*Бо кому до того діло,
Що у Зайця на душі?
На душі ж у Зайця – хмари,
Хоч сиди і вовком вий!
Як же важко жити без пари,
Мила Білко, зрозумій!*

Піду, не буду заважати чужій дружбі. *(Іде до лісу).*

Сорока: Куди ти?

Заєць: Нікому я тут не потрібен. Ні хоробрий, ні боязливий.

Сорока: Стій! *(Заєць зникає в лісі).* Не можна його в ліс одного відпускати. Він зараз може таких дурниць натворити, що потім не розгребеш. Не розплутаєш. Мені треба наздогнати Зайця. Мені ніколи.

(Летить у ліс, а в цей час Білочка вже почала шукати – лапки розставила в сторони, стоїть, прислухається. Очі закриті, з різних сторін її кличуть Жаба і Кріт.)

Голос Жаби: Ку-ку! Я тут! Ква-ква!

(Білочка йде на голос Жаби)

Голос Крота: Я тут. Ку-ку!

(Білочка йде в бік Крота. В цей час, крадучись, із-за кущів з'являється Вовк.)

Вовк *(тоненьким голосом):* А ось і я! Ку-ку!

(Білочка йде на голос Вовка з розпростертими лапками. Вовк уже розвів лапи і робить крок назустріч Білочці.)

Вовк *(робить ще крок):* Ку-ку!

Білочка *(підійшла впритул до Вовка, обняла його лапками):* Ага! Хтось попався!

Вовк (*тихо сміється*): Так точно, хтось попався.

Білочка: Зараз, зараз... Хто ж це? (*Починає мацати Вовка*). Так, шерсть, це не Жаба... Носик, вибачте, а можна помацати ваші вуха?

Вовк (*присідає*): Звичайно, звичайно, будь ласка, будь ласка!

Білочка (*мацаючи вовчі вуха*): Це не Кріт... Ой, хто це? (*відкриває очі*) А-а-а! Вовк?

Вовк: Так точно. Вовк. І не просто Вовк, а дуже голодний. (*Хапає Білочку*)

Білочка: Ой! Ой-ой-ой! (*Кричить*) Допоможіть!

Вовк: Не хвилюйся, не допоможуть. Нема в нашому лісі таких героїв.

Білочка: Допоможіть!

(*Із лісу вибігає Заєць*)

Заєць: Я тут! Я допо... (*бачить Вовка*) Ах! (*завмирає*).

Вовк (*Білочці, не помічаючи Зайця*): Отже, я тебе буду їсти.

Заєць: Шановний Вовче!

Вовк (*бачить Зайця*): А-а-а! Це ти!

Заєць: Відпустіть, будь ласка, Білочку. З'їжте краще мене. Я смачний. Я смачніший, ніж Білочка... Я жирніший!

Вовк: Не зрозумів... А-а, зрозумів. Знову замреш? Ні-і, дзуськи!

Заєць: Ні-ні, я не замру, слово честі, не замру!

Вовк: Добре. Підожди трохи. Може, я й тебе з'їм. Потім. Спочатку я з Білкою розберусь (*звертається до Білочки*). Слухай мою команду: кругом, раз-два!

(Білочка злякано повертається.)

Вовк: На рахунок «три» – бігом марш!

Білочка *(з надією):* Ви що, збираєтесь мене відпустити?

Вовк: Я збираюсь тебе догнати. Раз...

Заєць: Ой!

Вовк: Два-а...

Заєць: Що робити?!

Вовк *(кричить):* Три!!!

(Білочка зривається з місця. Вовк уже зібрався догнати її, але тут Заєць вискочив на середину галявини і став напроти Вовка, закриваючи собою Білочку.)

Заєць: Стій!

*Коли відчую я загрозу,
То виберу таку я позу...*

Вовк: Ти що це витворяєш?!

Заєць: *З очей – аж блискавки стріляють,
Один лиш крок вперед ступаю
(Бо страшно близько підійти)
І рахувати починаю
До чотирьох...*

Вовк: До чотирьох?

Заєць: Ні, до п'яти! *(починає рахувати).*

Вовк: Послухай, адже я тебе можу просто так з'їсти, не за правилами. Не наздоганяючи. Чуєш?

Заєць *(рішуче):* А після цього я вже можу р-р-рішуче йти на р-р-рать вор-р-рожу!

Вовк: Ой! Ти чого це, Зайцю, зовсім озвірів, чи що? *(відступає від Зайця)*

Заєць *(загрозливо):*

Здіймаю гвалт – до хр-р-рипоти,

Р-реву я Вовку: «Дурень ти!»

Вовк: Та ну тебе! Ти чого обзиваєшся? Точно озвірів (*відступає в ліс*).

Заєць (*не пам'ятаючи себе*):

Ще й заявляю дуже гр-р-різно:

– Ану, тікай, бо буде пізно!”

Вовк: Карау-ул! (*швидко ховається в ліс*).

Заєць (*опам'ятавшись*): Ой!..

Білочка: Ой-ой-ой! ...Ой, Заєць,.. Ой, Заєнько... Ой, Зайчику! (*З любов'ю дивиться на Зайця*) Спасибі тобі!

В цей час із землі вилазить Кріт, стає трохи здаля.

Кріт (*Зайцю*): Молодець, Заюха! Моя школа.

Жаба (*з'явившись із болота*): Квак-квак!

Білочка (*Кроту*): А де ж ти був, Кріт? (*Жабі*) А ти?

Кріт: Я? Грався в схованку.

Жаба: Квак-квак!

Білочка: Ми грались у жмурки!

Кріт: Хіба? Не може бути...

Із лісу влітає Сорока.

Сорока: Все! Зайця в лісі нема. Він пропав! Я в цьому цілком упевнена! (*Помічає Зайця, поряд з ним Білочку*) Так... Ось так... Ось так-так... Я, здається, вже не впевнена... Що тут трапилось?

Білочка (*із почуттям співає*):

*Лишалось жити,
Мені, вірте,
Уже не довго...
Та Зайчик врятував від смерті –
Від Вовка злого.
Безстрашно вилетів він з лісу
І...*

Заєць: Вибач, Білочко, але це не так. Адже я Заєць! Мені було дуже страшно. Просто за тебе мені було ще страшніше. Ось і все...

Білочка: Але... Але, по-моєму, це значить...

Заєць: Що?

Білочка: Це значить, що ти зовсім не Заєць, вірніше, ні, ти, звичайно, Заєць, але дуже хоробрий! Справжній герой. І дуже вірний друг.

Заєць: Невже?!

Сорока: Мені здається, наша шановна Білочка нарешті все зрозуміла. Адже якщо страх за іншого сильніший від страху за себе, то це і є хоробрість. Хіба не так? (у зал) Га? (Співає):

*Дорогесенькі дівчатка,
Мами, хлопчики і татка,
І бабусі, й дідусі, —
Словом, глядачі усі!
Ми сьогодні в цьому залі
П'єсу-казку показали.*

Вовк (співає):

*Казка ця – про звірів, звісно,
Але й людям теж корисна.
В казці цій, скажу відразу
Гарні є й для вас поради.*

Заєць: *Не завжди той боягуз,
Хто зізнався: “я – бо-юсь!”
Боягуз він чи сміливий –
Треба перевірить в ділі.*

Білочка (співає):
*Перед ворогом спинившись,
Дуже важко не труситись.
Хто ж у землю не загруз.
Звісно, той – не боягуз!*

Кріт (співає):
*А за слабших стань горою —
То й потрапиш у герої.
Ось і друга вам порада:
Тільки в дружбі сила й правда!*

Жаба (співає):
*З другом – навіть на війні —
Квороги нам не страшні.
Тож, щоб кво-рогів побити,
Треба друзів ква-любити!*

Сорока (співає):
*Між собою не сваріться,
Посварившись – миріться.
А ще й третя вам порада:
Ми завжди вам дуже раді.*

Усі разом: *В гості йдіть частіш до нас
Ми чекаємо на вас!*

1996 р.
Переклад з російської здійснено
у співавторстві з В. Корнем

ЗМІСТ

З РАСУЛА ГАМЗАТОВА (Дагестан)	
Молитва	1
А.Корінь. Художній переклад – це культуротворення (Передмова)	3
І ПЕРЕКЛАДИ	15
З МАРГАРИТИ АЛІГЕР (Росія)	
Якщо все, з чим не можна змиритись...	15
Для того, щоб стати поетом...	15
З МАКСІМА БАГДАНОВІЧА (Білорусь)	
Сонет	16
Народ білоруський, мов кріт...	17
З МАРКА БОГОСЛАВСЬКОГО (Ізраїль)	
Одним реченням	18
О.Апалькову	18
Валентині	19
З АННИ БРАГІНСЬКОЇ (Кіровоград)	
Прочитана книга	20
З КОСТЯНТИНА ВАНШЕНКІНА (Росія)	
Смерть, життя, любов, природа...	21
А мій рядочок не раз на рік...	21
Не всім побратимам вдалось...	21
Не всі, на жаль, ще мають пильність...	21
Обивателем бути легко...	21
Захід. На плитах...	21
Стежкою поруч йдучи однією...	21
Читання	22
З ЄВГЕНІЯ ВІНОКУРОВА (Росія)	
Перша фраза	23

Завідуючий поезією	24
З ВАЛЕРІЯ ГОНЧАРЕНКА (Кіровоград)	
Етюд	27
З ГЛІБА ГОРБОВСЬКОГО (Росія)	
Віршотворці, слуги інтелекту...	28
З ТИМОФІЯ ГУСИНСЬКОГО (Кіровоград)	
Де море зелене в полях виграс...	29
В цім співучім степу...	29
Моїм селянам-землякам	30
З АНДРІЯ ДЕМЕНТЬЄВА (Росія)	
Я тебе втрачаю...	31
Коли давно любов брехнею їде...	31
Моє безсоння в караул ночами...	32
Ні про що не жалійте...	32
Знайте, люди, щоб подовше жить...	33
Поета схотіли зробити начальством...	33
Несказані слова	34
В поезії є черепахи й лані...	34
Змінити можна долю і людей...	35
Хороших людей менше, звісно...	36
Поети є мудрі, старі і ще юні...	36
Як життю потрібне милосердя!	36
Поезія в опалі	37
Для тебе я ці вірші написав...	37
Ні, не можна мені в Росію...	37
Поки біль чужий ми відчуваємо...	38
Наш Ейнштейн все пояснив толково...	38
Скільки накопичив світ наш зла!..	38
Жінкам не суперечу на віку...	38
ТБ в нас - безкінечний серіал...	39
Поети і влада	39
Якщо жінка раптово щезає...	40
Чиновнику	40
Друзям	41

З ОЛЕНИ ДЕНИСОВОЇ (Росія)	
Все ще дивлюся тобі у очі...	42
Місяць	42
З ЮЛІЇ ДРУНІНОЇ (Росія)	
О, який неповторний це танець...	43
З ДОН-АМНАДО (поезія та проза)	
(Єлисаветград – Париж)	
Розрізнені листки	44
Друг-читач	45
Із циклу «Хмільні ягоди»	46
Післямова	47
Бузок	48
Починається розвеснена пора...	49
Вірші про бідність	50
Натюрморт	51
Колискова	52
Був хід історії, як дишло...	53
Жили ми вбого...	54
Поїзд на третій путі (уривок з повісті)	55
Новий Козьма Прутков	
Вибрані афоризми про творчість	57
З НІКОЛАЯ ІЛЬІНА (Кіровоград)	
Мрія про “головне”	58
Йде життя звичайним кругом...	59
З ЮРІЯ КАСІЛОВА (Харківщина)	
Душею укріпитись (духовна пісня)	60
Весною ввись здіймаюсь, ніби птах...	60
Тишу враз порушивши...	61
Малює внук	61
З ГАЯ ВАЛЕРІЯ КАТУЛЛА (Рим)	
Мила все твердить...	62
Ні, ані жодна з жінок...	62
Лесбія лає невтомно мене...	63
Вічно рознос мене жде...	63

З ЯКУБА КОЛАСА (Білорусь)	
Білорусам	64
До праці!	64
Не дай Бог пірнуть в зневіру...,	65
Відгук	65
З ЛЕНІНИ КОЛЕСНИК (Кіровоград)	
Не зв'язуй мені руки-ноги, старість...	66
Із іскор розгораються вогні...	67
От і серпень промчав...	67
З ЯНКИ КУПАЛИ (Білорусь)	
А хто там іде?	68
Я козак – не козак	68
Не шукай...	69
За все...	70
З ГАРСІЯ ЛОРКИ (Іспанія)	
Як боюся я втратити сяюче чудо...	71
З ЄВГЕНА МАЛАНЮКА (Єлисаветград)	
Антистрофы А.Ахматовой – Г.Горенко	72
А жизнь твоя страшна, как житие...	72
Ах, имела бы крылья белы...	73
Посвящение	73
Итог	74
И надо ж было жизнь всю продрожать...	75
Как до капли тело сгорело...	75
Парастас	75
Война	76
Из цикла «Август»	76
З ОЛЬГИ МАСЬКОВОЇ (Кіровоград, Черкаси)	
Не винен ти й мене не звинувать...	77
Каштани падають, як влітку абрикоси...	77
З БУЛАТА ОКУДЖАВИ (Росія)	
Добірне товариство...	78

З ОЛЬГИ ПОЛЕВІНОЇ (Кіровоград)	
Саджання картоплі по-грецьки (Майже за Гомером)	79
Повчання Дон-Жуана	81
Подумаєш! – почувся шум берези...	83
Поет-кралець	83
Мов Карлсон ти, веселий і красивий...	84
З ДАВИДА САМОЙЛОВА (Росія)	
Малюнок	85
З ЯРА СЛАВУТИЧА (Канада)	
Сонет	85
З ЯРОСЛАВА СМЕЛЯКОВА (Росія)	
Де воно, прекрасне хвилювання...	87
З ЮН СОНДО (Корея)	
Пори року рибалки	
Весна	88
Літо	88
Осінь	89
Зима	89
З ТИРУНКУРАЛА (Древня Індія)	90
З ЮЛІАНА ТУВІМА (Польща)	
Поэзия (отрывок)	92
З НАТАЛКИ ФУРСИ (Полтава)	
Я так боюсь, что ты вдруг спросишь...	93
Миф о счастливом конце	94
Не бойся. Это – лишь моя стихия...	95
О, парус отдает на милость буре...	96
З МАРИНИ ЦВЕТАЄВОЇ (Росія)	
Ми з тобою лиш два відголоски...	97

З МАТЕЯ ШОПКІНА (Болгарія)	
Замулена ніжність	98
Мовчання (диптих)	99
З АНАТОЛІЯ ЮРЧЕНКА (Кіровоград)	
Між літом і осінню	102
Тихий шепіт любові ховає...	102
Березень	103
Ніби дощ, поцілунки часто...	103
Враз екіпаж стає врочисто-бистрим...	103
Я б хотів бути тому причиною...	104
II ПЕРЕСПВИ	105
БІЛОРУСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ	
Приручила!	105
В'ЄТНАМСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ	
То грядку скопаю...	106
Пішов ти начебто по рибу...	106
Глянь, з місяцем в парі...	106
Сусід багатого – ситий...	107
Старіє вже дерево...	107
Коли втомлюся від юрби...	107
ДРЕВНЬОІНДІЙСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ	
Любов	108
Добромова	111
Подяка	112
Правдивість	113
Житейське море	114
ІСПАНСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ	
Сімейний масмо підряд...	115
КИТАЙСЬКІ НАРОДНІ МОТИВИ	
Спинився човен мій...	115

Листок вербовий нагло одірвавсь...	116
Так рідко нині людям носять пошту...	116
І ми з тобою – ніби Шань і Шень...	117
Свято холодної їжі	117
Кандидатам у народні депутати	119

ДРЕВНЬОЯПОНСЬКІ МОТИВИ

Кришники (Майже хокку)	120
------------------------	-----

III ДРАМАТУРГІЯ 122

В. БАРТЕНСВ

Я рахую до п'яти	
Драматична казка на 2 дії	120

Подяка благодійникам

За безкорисливу творчу та фінансову допомогу щиро дякую: В. Бондарю, В. Бреурошу, Т. Гусинському, О. Кердіваренку, В. Лисенкові, С. Маринеску (Італія), М. Міщенко, С. і Г. Нагорним, Н. Назарову, В. Погрібному, О. Полевиній, А. Царук, І. Шестаковій, Є. Шустер, колективу бібліотеки с. Гірничого і клубу "Євшан" та Кіровоградській ОДА.

Авторка.

Чула по радіо, що десь в зарубіжжі є міжнародний парк мистецтва, де висаджують дерева на честь найяскравіших митців кожної держави. Про славу України там шумлять дерева, посажені на честь Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки та М. Біласа. З цим великим сучасником – народним художником України та з музеєм М. Біласа в Трускавці мені пощастило познайомитися у 1995 р. Тоді ж в газеті "Україна-центр" була опублікована моя стаття про його творчість і особистість. А нещодавно він дозволив мені використати свої твори в моїй книзі. Дякую, Маестро, за Ваше національне мистецтво, яке надихає мене всі ці роки. Хай надихає воно й інших!

* * *

Михайлові Біласу

*Не пишть у минуле листа
і не ждять від осінньої гілки
Навіть натяку на пелюстки...
Календар все втрачає листки,
щось бентежно шепочучи, й тільки
книгу спогадів пам'ять горта...*

Антоніна Корінь

Літературно-художнє видання

Корінь Антоніна Михайлівна

Стежками століть

*(Переклади. Переспіви:
поезія, проза, драматургія)*

Редакційна колегія: В. Погрібний,
О. Кердіваренко, А. Царук
Коректор: Т. Корінь
Технічний редактор: В. Лисенко
Комп'ютерний набір і верстка: Є. Бербат
Дизайн: В. Безкровний

Формат 60x84/32. Ум. друк. арк. 4,77.
Тираж 500 пр. Зам. № 91.

ТОВ "КОД"
7а, вул. 50 років Жовтня, м. Кіровоград, 25009, Україна
тел./факс (0522) 322-326
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 995 від 27.07.2002

СПД ФО Лисенко В.Ф.
кв. 101, к. 1, вул. Пацаєва, 14, м. Кіровоград, 25028, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3904 від 22.10.2010.